

בריזה

דף קשר שלא מברז לבוגרי מכינת רבין

עוטף עזה \ אייל (ילל) שגר – מחזור ו'

א. עוטף אותה
בתיל דוקרני

עוטף אותה בכח
כמו חבוק מגבר זר

אני יודעת, כבר אמרו מזמן
עזה פמוות אהבה

אבל
מלחמה תמיד נשמעת לי כמו
שם של בן אדם

ב. טלפון חנוק רגע לפני ש
הפעם
נחצה הגבול

ומן הלילה
שוב ניצב בינינו
מחסום
כסופים

מוסף מיוחד בעקבות מבצע עופרת יצוקה

מה בבריזה?

1	שיח לוחמים \ פרוטוקול השיח מכנס חורף
11	על המושג "שיח לוחמים"
12	מדוע גבר ההרג \ יגיל לוי
14	רקע הסטורי וניתוח פוליטי \ אחיה יצחקי
21	ממני תראו וכך תעשו \ יובל זק (ו')

למשלוח כתבות - נועם פונייה (ו')

noamfonia@gmail.com

054-4766844

שיח לוחמים

פרוטוקול שיח הלוחמים של בוגרי המכינה הקדם צבאית ע"ש רבין, בעקבות מבצע "עופרת יצוקה"

*שמות הדוברים בשיח שונו על מנת לשמור על פרטיותם

אורנים, ערב שבת, 13.2.09 – כנס חורף

דני זמיר: כפי שאנחנו נוהגים מאז הקמת המכינה, אנחנו מבקשים להתכנס ולשמוע רשמים, חוויות ותובנות של מי שלקח חלק באירועים מרכזיים שהתחוללו במדינה. עשינו זאת לראשונה אחרי ההתנתקות, עשינו זאת אחרי מלחמת לבנון השנייה, ובאופן "טבעי" אנחנו רוצים לעשות זאת גם עתה לאחר מבצע עופרת יצוקה.

אין לי כוונה שנעריך בערב הזה את ההישגים והמשמעות המדינית-פוליטית של עופרת יצוקה, וגם בהיבט המערכתי הצבאי אינני חושב שאנחנו צריכים לעסוק הערב. אבל נדרשת שיחה כי מדובר בסך הכל בפעולה מלחמתית יוצאת דופן בתולדות צה"ל שקבעה גבולות חדשים ולא מוכרים מבחינת הקוד האתי של צה"ל ומדינת ישראל כמערכת. זו פעולה שזרעה הרס רב בקרב אזרחים, שמעל אלף מהם, מתוכם כפי הנראה כמה מאות ילדים, נהרגו במהלכה. לא בטוח, אני כרגע לא רוצה להביע דעה, גם אם אני אביע דעה לא יעזור, לא בטוח שאפשר היה לעשות את זה אחרת אבל בסופו של דבר יצאנו מהמבצע הזה ואנחנו עומדים ללא שיתוק ממשי של הקאסמים ומאוד יתכן שנחזור על מבצע כזה בהיקפים גדולים ממנו בשנים הבאות, כי הבעיה ברצועת עזה היא לא פשוטה ולא בטוח שנפתרה בכלל. מה שאנחנו רוצים הערב זה לשמוע מהלוחמים.

המכינה עצמה, כמו ששמעתם, הייתה בנתיבות חלק מהזמן, עבדה במקלטים. מהצד של העורף, למי שלא היה, בצד של העורף בדרום, העורף היה מאורגן מאוד יפה בהשוואה לעורף במלחמת לבנון השנייה. הדבר שאנחנו רוצים לשמוע היום באמת זה אנשים שהיו ברצועת עזה באוויר, ביבשה, אם יש מישהו שהיה בים שיגיד כי אני לא מכיר. ספרו, פשוט שתפו אותנו. אני יודע שזה קצת מביך, לא רצינו להושיב אתכם במין פאנל לפני כולם, אז פשוט נעביר את המיקרופון.

אני מציע שבסבב הראשון אנשים יספרו כל אחד מה הוא עשה איפה הוא היה בדיוק ואיזושהי חוויה שהוא יוצא איתה מהתקופה הזו. הוא יכול להגיד שגם לא היה כלום ואז אני אקשה עליו, אז עדיף שיספר משהו. שיתאר איזו חוויה שהיא מיוחדת, איזה דבר מיוחד, זיכרון מיוחד או תובנה מיוחדת שיש לו בעקבות המבצע.

אנחנו עוברים לקטע הכי קשה – מי מוכן להתחיל?

אביב: אני אגיד קודם כל מי אני – קוראים לי (-), ממחזור ט' (כפיים למחזור ט') אני מ"כ בפלוגת מסלול, זו פלוגה בהכשרה לקראת סוף ההכשרה שלהם בגדוד (-) של חטיבת גבעתי של פלוגת (-), אנחנו, עם כל גדוד (-) בעצם נכנסו לתוך אזור שכונת זייתון בעצם מדרום לעיר עזה עצמה, אזור שעובר בין עזה הדרומית לעזה הצפונית. מצפוננו היו את כל הצנחנים אנחנו היינו בזייתון.

מה עשינו? זה התחיל ב 16 יום של פעילות רגילה ב(-) שזה דבר לא כיף בפני עצמו ואז היה את כל ההקפצה שגילינו שאנחנו לא יוצאים הביתה ומוקפצים לעזה ביחד עם כולם.

בס"ה זו חוויה מיוחדת, אתה כל המסלול מחכה ליום בו תיכנס לעזה, מספרים לך כל כך הרבה סיפורים מה יש שם, בסוף זה לא באמת כמו שמספרים. אתה לא רץ, מסתער על בתים, רוצח 4 ילדים קטנים וממשיך קדימה, זה יותר כמו: אתה בא, תופס בית, מעיפים את הדיירים משם ותופסים את הבית.

ישבנו בתוך בית משהו כמו שבוע, בית בתוך האיזור, בעצם חיכינו לחטיבה של טנקים שתכבוש את הים וניצור סוג של חיץ באמצע של עזה, בכל הגזרה שלא יוכלו להעביר אמל"ח, מה שהכי זכור לי זה הדבר שהכי עצבן אותי בכל המבצע – לקראת סוף המבצע היה תכנון להכנס ל(-) – אזור בתוך עזה עצמה, בתוך העיר, איזור מאוד צפוף עם שדרות שדרות של בתים, ובתדריכים התחילו לדבר איתנו לגבי מה הנהלי פתיחה באש בתוך העיר, כי כמו שאתם יודעים הפעילו המון המון אש והרגו המון המון אנשים בדרך כדי שאנחנו לא ניפצע וכדי שלא יירו עלינו.

אז בהתחלה ההגדרה הייתה להכנס לתוך בית, היינו אמורים להכנס עם איזה רכב משוריין שנקרא אכזרית, לפרוץ לתוך הדלת התחתונה, להתחיל לירות בפנים, ואז פשוט לעלות קומה קומה ו... אני קורא לזה לרצוח... בעצם לעלות קומה קומה וכל בנאדם שאנחנו מזהים לירות בו. זה דבר שבהתחלה אמרתי לעצמי – איך זה הגיוני?

גורמים מלמעלה אמרו שמותר כי כל מי נשאר בגזרה ובתוך העיר עזה הוא בעצם מופלל, הוא מחבל, כי הם לא ברחו, ואני לא ממש הבנתי, זאת אומרת אין להם ממש לאן לברוח מצד אחד אבל מצד שני אומרים לנו שהם לא ברחו אז זו אשמתם...

זה גם טיפה הפחיד אותי.

אני גם ניסיתי להשפיע כמה שאפשר מתוך התפקיד הנמוך שלי לשנות את זה.

בסוף ההגדרה הייתה שנכנסים לתוך בית, מפעילים רמקולים, אומרים להם קדימה כולם לברוח יש לכם 5 דקות, לצאת מהבית, מי שלא יוצא הורגים אותו.

אני זוכר שבאתי לחיילים שלנו ואמרתי תקשיבו הפקודה השתנתה, בתוך האנגר גדול כזה, נכנסים לתוך הבית, יש להם 5 דקות לברוח, בודקים אחד אחד שיוצא שהוא בלי נשק, ואז מתחילים להכנס לתוך הבית קומה קומה לטהר את זה... וזה אומר להכנס תוך בית להתחיל לירות בכל דבר שזז, לזרוק רימון, כל הדברים האלה. ואז הגיע רגע מאוד מעצבן שאני זוכר אותו טוב – חייל שלי בא אלי ואומר לי "למה?", אמרתי לו "מה לא ברור? אנחנו לא רוצים להרוג אזרחים חפים מפשע", הוא עושה לי "מה, כל מי שנמצא שם הוא מחבל, זה ידוע", אמרתי "נראה לך שאנשים שם באמת יברחו? אף אחד לא יברח", הוא עושה לי "זה ברור" ואז חברים שלו מצטרפים "אנחנו צריכים לרצוח כל בנאדם שנמצא שם, מה, כל בנאדם שנמצא בעזה הוא מחבל, טרוריסט"... וכל מה שדוחפים לנו בתקשורת למוח להגיד ... ואז אני מנסה להסביר

לבחור שלא גדל בחינוך של הבנה של דברים כאלה, שלא כל מי שנמצא שם הוא מחבל, ואחרי שהוא יהרוג איזה 3 ילדים ו 4 אמהות ונמשיך לקומה למעלה ונהרוג עוד איזה 20 איש, בסוף זה מצטבר ל 8 קומות כפול 5 דירות בקומה, משהו כמו מינימום 40-50 משפחות שאתה רוצה. נסיתי להסביר לו למה אנחנו צריכים לחכות לתת להם לצאת ורק אז להכנס לתוך הבתים. זה לא ממש עזר. החיילים לא באמת מבינים את זה. וזה ממש תסכל להבין שבתוך עזה מותר לך לעשות מה שאתה רוצה - לשבור דלתות של בתים סתם כי זה נחמד, ואם תבוא לחייל ותגיד לו "למה אתה שובר את התמונה של המשפחה? זה לא מפריע לנו, זה לא מבצעי, אין סיבה", הוא יגיד לך "כי הם ערבים, כי אין סיבה". אתה לא מרגיש לא מהגורמים מעליך ולא מהקצינים שיש הגיון לזה, אבל הם לא יגידו כלום.

לכתוב משפטים על הקירות של מוות לערבים, לקחת תמונות של המשפחה ולירוק עליהם, לשרוף כל דבר שמזכיר את המשפחה שיש שם, סתם כי אפשר.

אני חושב זה היה הדבר הכי מרכזי להבין כמה צהל נופל בקטע הערכי באמת.

כמה שנדבר שצהל הוא צבא ערכי, בואו נגיד שזה לא בשטח, לא ברמת הגדוד, זה למה אנחנו פה, למה אנחנו באים לשנות. זה נראה לי הדבר שאני הכי אזכור.

[דני זמיר שואל שאלה]

אביב: הייתה כתבה ב (-) לפני שבועיים, ראו תמונה מרחוק שכתוב מוות לערבים בעברית ובאנגלית באיזה חפ"ק. אותו דבר היה גם בפלוגה שלי וכולם (כולל קצינים) ראו ולא עשו עם זה כלום. אני אתן לכם סיפור שהוא מאפיין: אחד הקצינים שלנו, מ"פ של פלוגה, שזה אחראי על 100 חיילים, ראה מישהי עוברת על איזה ציר, טווח די רחוק, אבל מספיק כדי שתוכל להוריד את מי שאתה מזהה שם. אני לא ממש מכיר את הסיפור לגמרי אבל זה בערך הפרטים. עברה על הציר מישהי, זקנה מבוגרת. אם היא חשודה, לא חשודה, לא יודע לא מכיר את הסיפור שלה... מה שהוא עשה בסוף זה להעלות אנשים לגג וביחד עם הקלעים (שזה אנשים שיורים לטווח רחוק), להוריד אותה. אני הרגשתי מהתיאור של הסיפור הזה, פשוט רצח בדם קר.

דני זמיר: לא הבנתי. למה הוא ירה בה?

אביב: זה מה שיפה בעזה כביכול – אתה רואה בנאדם על ציר, עובר על שביל, לא חייב להיות עם נשק, אתה לא חייב לזהות אותו עם משהו, אתה יכול פשוט לירות בו. אצלנו זו היתה אישה מבוגרת שאני לא זיהיתי עליה נשק כשהסתכלתי לשם. הפקודה הייתה להוריד את הבנאדם, את האישה הזו, ברגע שאתה רואה. יש מלא התרעות, תמיד יש התרעות, תמיד יש אמירה "יכול להיות שהוא מחבל מתאבד". מה שאני הרגשתי שזה היה המון צמא לדם. כי לא הותקלנו. בגדוד שלנו לפחות, היה מספר מאוד מצומצם של פעמים שנתקלנו במחבלים. ירו עלינו ממסגד, ירו כמה נ"טים, פגעו בבית ליד, אבל לא היתה התקלות אמיתי עם מחבלים. לא ראינו מחבל בעניים וירינו בו. היה המון חיפוש של כל בנאדם שיכול להיות באיזור להרוג אותו.

צבי: התיאורים של אביב הם נכונים אבל אפשר להבין מאיפה זה מגיע, והאישה הזו אתה לא יודע אם היא לא הייתה אמורה להיות שם, כי היו הודעות והיו הפצצות. ההגיון אומר שהיא לא צריכה להיות שם. אז כמו שאתה מתאר את זה שזה רצח בדם קר זה לא נכון. ידוע תופעת הצפרים שמתצפים וכל הדברים האלה. חוץ מזה....

דני זמיר: איך אתה חווית את זה?

צבי: אני גם הייתי בערך שבוע באותו בית עם אביב. אנחנו לא באותה מחלקה אבל יצא שהיינו באותו בית. הופעתו בטלוויזיה ל-2 שניות, אבל בלופ מלא פעמים. החוויה העיקית שלי דווקא שונה. באמת כמו שאביב אמר זה באמת שונה ממה שציפינו: הרבה פחות מרגש, הרבה פחות מפחיד, ממש שיעמום. אולי אפילו שאננות, אני זוכר נוף מאוד יפה, ש D9 לאט לאט מחקו אותו...

דני זמיר: איך ישנתם בבתים שם?

צבי: מזרונים, שמיכות, תלוי כמה אנשים יש בבית, רבים קצת על השמיכות. קטעים שאני אזכור זה שכל המחלקה יושבת מסביב לרדיו שמצאנו שם שומעים את יזהר אשדות שר, שומעים גלי צהל, כל מיני קטעים כאלה. למרות שהיה גם הקטע שאביב סיפר עם המחבל, יצא לסחוב פצועים אמנם לא תחת אש. הקטע עם הכי אקשן זה מה שהיה עם המסגד לפי דעתי, מבחינתי לפחות – ירו עלינו... נכנסנו לבית לפנות בוקר, כל הלילה הלכנו, בלילה של הכניסה, היינו אמורים להשתלט על הבית לפי דעתי עוד בלילה, רק כשעלה הבוקר כבר נכנסו אליו. בערך בצהריים אחד החיילים במחלקה שלי זיהה שם דמות, מחבל, ואז הוא פתח עליו באש והוא החזיר טיפה אש לא מדויקת, סתם הוציא את היד וירה, ואני הייתי על הגג, פתאום – ירו עלינו? לא ירו עלינו? טוב, כן, ירו עלינו, יאללה בו נירה חזרה. התלבטנו... אולי יש שם מכוחותינו, ואז פתאום אחד החיילים ממש לידי ירה, ואז התחילה קצת יותר התלהבות כולם עלו למעלה ירו ביחד, ממש התלהבות וכיף של "איזה כיף, יורים"... ובאמת... ככה זה היה.... כולם ירו, ומטולים. יש טיל יחסית חדש שנקרא מטדור, שממש הסמיכו אנשים לתפעל אותו ממש לפני הכניסה, וסחבו אותו... ויאללה יאללה! מטדור!!!, אמרו לכולם לרדת מהגג והתחוושה... באמת.... זה נשמע מצחיק כזה אבל זה באמת היה ככה. אני זוכר מעט מאוד קטעים של פחד, מלחמה, פיצוצים. אני אישית זוכר קטע מסויים שהיינו באוטובוס בדרך לשטחי כינוס,

שהתחלנו לשמוע קצת פיצוצים, שההרגשתי סוג של תחושות של פחד ואולי עוד כמה קטעים בודדים. נחזור – ירו את הטיל, אני ראיתי את זה מהקומה למטה, פתאום צעקות מלמעלה "חובש! חובש! אני לא רואה בעין!", טיפה לחץ, אחד החיילים עמד מאחורי הטיל וקיבל רסיס לעין. אגב, היו ארבעה פצועים לגדוד – 3 מהם במחלקה שלי ואף אחד מהם לא מאש אויב. אחד עמד מאחורי הטיל, אחד שבוע מאוחר יותר היה לו תקלה בנשק ניסה לתקן אותה והצליח ואז ניסה לבדוק שזה עובד וזה פגע לו ברגל, והשלישי ירד במדרגות ונקע את הרגל.

אור מעוז (בוגרת מחזור ט מ"מית במחור"ה אלון): רציתי לשאול קצת על לקחי המלחמה של לבנון 2 איך היה מבחינת התחושה של המפקדים האם הרגשתם שהם היו שם או "מפקדי פלזמות" כמו שאמרו בלבנון 2. האם הייתה מוכנות? היה ציוד טוב? כל התלונות שעלו מהמלחמה האחרונה האם הפיקו לקח?

דני זמיר: הפקנו את הלקח המרכזי, החלפנו את האויב...

אור מעוז: כן, יש לנו גיוון...

גלעד: בקשר לשאלה של הלקחים ממלחמת לבנון 2 – כבר לפני שנכנסנו, אם אתם זוכרים את השיחה של המג"ד לפני שנכנסנו, כבר אז הוא דאג להבהיר לכולם שלקח מאוד חשוב והבדל גדול מאוד מלבנון 2 זה בעצם הצורה שבה צה"ל, אנחנו, במסגרת כל הכוחות שהיו שם, נכנסים בעצם בצורה של הרבה אש. ההפתעה לא תהיה לא העיתוי, לא הדרך, לא המיקום, לא כלום, רק עצמת האש. הכוונה הייתה בעצם באמצעות עצמת האש להגן על חיים של חיילים. במהלך המבצע כמו שדני [זמיר] אמר, באמת האבידות של צה"ל היו קלות וזה עלה בהמון אזרחים פלסטינים הרוגים. כמו הפלוגה של אביב, גם אנחנו נכנסנו רגלית בלילה הראשון של המבצע, הלכנו כל הלילה, היה קר, לא זזנו, לא היה כיף, הרבה משקלים, למעשה עד שהגענו לבית והתחלנו לכבוש את היעדים שלנו היה כבר בוקר והיה אור יום. לפני שנכנסנו היו שם חיל אוויר, היו הפצצות, כל הדרך כל הזמן ראינו פיצוצים, היה נראה שכל הרצועה רועדת, הפגזות, זיק, מטוסים, כל מני דברים.

הכניסה עצמה של החי"ר הייתה מאוד אגרסיבית, היו טנקים איתנו, המון אגרסיביות, כל תא שטח נפתח באש. חוויה אחת שאני זוכר זה שהבית הראשון שהתמקמנו בו להגנה אח"כ שהינו בו עוד 2-3 ימים, בעצם באותו הבוקר, הבוקר הראשון של המבצע, הייתה שם משפחה, לי זכור קטע שנכנסנו ופתאום מישהו מצא ערימה של חוברות של ג'יהד איסלמי. פתאום ראינו ציורים של קסאמים על הקירות שהילד צייר ואז פתאום חייל שהיה לידי עלה למעלה והראה לכולם.

פתאום אני רואה את המ"מ שלי יורד למטה, מביא איתו את המשפחה, בהתחלה הבנתי שבגלל מה שמצאנו הוא החליט לסלק אותם, אח"כ התברר לי שהייתה החלטה גדודית, אולי בעצם בכלל של כל צה"ל, שמשפחות בבתיים שאנחנו נמצאים בהם – לא משאירים אותם.

שאלה מהקהל: אז לאיפה הם הולכים?

גלעד: יפה, אז זה הקטע שזכור לי כקטע די קשה שבעצם המ"מ שלי סילק משם את המשפחה. תכילס מה שהיה להם זה ללכת לכיוון צפון לתוך העיר. תכילס המשמעות של זה מבחינתי הייתה שכל מי שהלך שם בחוץ זה היה מסוכן. זה היה מסוכן כי באמת האצבע על ההדק הייתה קלה. מסתובבים על איזה ציר ראשי, יכולים איכשהו לחשוף שהם חשודים.

רם: אני בוגר מחזור ט', פלוגה מבצעית בגדוד(-) חטיבת גבעתי – אח"כ אני אספר יותר, ארחיב. אבל היה איזה קטע אחד שאחרי שנכנסו לבתיים הראשונים, היה בית אחד שהייתה בו משפחה. המחלקה שלי נכנסה, הכניסה הייתה יחסית רגועה, זה היה כבר הבית השני שנכנסנו אליו, לא פתחנו אותו באש פשוט צעקנו לכולם לרדת, שמנו אותם באיזה חדר, אח"כ עזבנו את הבית הזה ונכנסה אליו מחלקה אחרת וכמה ימים אחרי שנכנסנו הייתה הוראה לשחרר את המשפחות. למעלה הקימו עמדות, זו הייתה עמדת קלעים על הגג והמ"מ שיחרר את המשפחה ואמר להם לקחת ימינה, אמא אחת ושני ילדים לא הבינו ולקחו שמאלה, ושכחו להודיע לקלע שעל הגג ששיחררו אותם וזה תקין וזה בסדר ולנצור את האש, והוא... אפשר להגיד שהוא פעל כמו שצריך, כמו שנתנו את ההוראות...

דני זמיר: עצור! לא הבנתי, לא הבנתי...

רם: המשפחה הייתה בתוך הבית, היה קלע על הגג, הקלע רואה אישה וילדים מתקרבים אליו מעבר לקווים שממש אמרו לו שאף אחד לא מתקרב, הוא ירה בהם ישר. אני לא יודע אם הוא ירה לרגליים או משהו כזה בכל אופן מה שקרה שבסופו של דבר הוא הרג אותם.

דני זמיר: איך הוא הרגיש אחרי זה?

רם: אני לא יודע, לא יצא לי לדבר איתו.

שאלה מהקהל - באיזה מרחק זה?

רם: בין 100 ל 200 מטר, משהו כזה. הם גם יצאו מאותו בית שהוא היה על הגג שלו, הם התקדמו קצת ופתאום הוא ראה אותם, אנשים שמסתובבים בשטח שאסור להם להסתובב, אני לא חושב שהוא הרגיש יותר מידי רע עם זה כי בסך

הכל הוא מבחינתנו עשה את העבודה שלו לפי הפקודות שנתנו לו. והאווירה באופן כללי הייתה של רוב האנשים שלי יצא לדבר איתם.... לא יודע איך להגדיר את זה.... החיים של הפלסטינאים זה... בואו נגיד, דבר הרבה הרבה פחות חשוב מהחיים של החילים שלנו, אז מבחינתם הם מצדיקים את זה ככה.

יובל פרידמן (מדריך ראשי במכינה): לא היה נוהל של לבקש אישור ירי?

רם: לא אין. זה קוויים, מעבר לקו מסויים. הרעיון הוא שאתה מפחד שהם יברחו לך. אם מתקרב מחבל והוא קרוב מידי הוא יכול להתפוצץ על הבית או משהו כזה.

דני זמיר: באיזה טווח הוא היה מהאמא והילדים?

רם: לא יודע בדיוק, חושב שבסביבות 100 מטר. משהו כזה.

דני זמיר: יש משהו שצופה לו או שהוא לבד?

רם: לא יודע איך הם מיקמו את זה, אצלנו לפחות בבית הקלע היה לבד. בכל אופן זה לא מפקד. אם יש שם משהו איתו זה עוד חייל לא מפקד או משהו כזה.

יעל דומב (מדריכה לשעבר במכינה): היה איזה תהליך של הסבר? מצד אחד ההוצאה של המשפחה מהבית נראית לי ברמה האנושית לא נעימה, ולא נכונה, אבל ברמה המבצעית לא כל כך ברור לי מה הפיתרון האחר שהיה יכול להיות. אם מחליטים שיהיו מפקדות בתוך בתים המשמעות של זה שהמשפחה צריכה לצאת. ראיתי כל מיני תמונות בחדשות שהיו על זה שהמשפחה יושבת בקומה התחתונה וכל הזמן החיילים מתרוצצים ואסור להם לזוז, לא בטוח שזה פיתרון יותר טוב, להשאיר אותם בבית שאסור להם לזוז מאשר להוציא אותם. השאלה היא האם מתבצע איזה תהליך של הסבר של ההגיון של הדברים שאתם עושים.

אתה נגיד פתאום מופתע שהם יוצאים מהבית, ואתם חושב שבגלל שראינו שיש להם ציורים של קסאמים אז זו ההחלטה. היתה אפשרות לדבר על פיתרון אחר שיכול היה להיות? גם אני לא רואה פיתרון אחר ואולי זה היה המחיר של להקים מפקדות בתוך בתים, ויש לזה הגיון מבצעי, והשאלה היא למה אתם לא יוצאים בהרגשה שאין לנו ברירה אלא לעשות ככה? אם אנחנו מחליטים ויש שיטות כאלה וזה לא חדש שמקימים מפקדות בתוך בתים, השאלה היא איזה הגיון מגיע למפקדים, למה הם לא יוצאים בהרגשה שזה ההגיון המבצעי שמנחה את צהל, והאם יש איזשהו תהליך של שיחה עם הדבר הזה?

זה לא חיילים שאתמול התגייסו אתם כבר מפקדים אתם כבר מפקדים בסגל, האם מתקיים איזשהו שיחה עם המ"מ, לא ברמה של בוא נדבר על זה וננהל דיאלוג קבוצתי על זה, אבל ברמה שתבינו כי אתם חלק מסגל ואתם צריכים לשדר לחיילים משהו?

גלעד: היה בעצם ברור שהסיבה שמוציאים את המשפחות, לי לפחות אישית, ברגע שהבנתי שזו החלטה ברמת הגדוד לפחות, השיקולים שזה בעצם בתוך הבתים עצמם. בעצם מתקבלות החלטות, מדברים על דברים, יש שם דיונים, בחלק מהבתים היה ישיבות של דרגות מח"ט, מג"ד, וזהו, זה היה בעצם ההגיון. עכשיו, יכול להיות שלא הבנתי את השאלה שלך. האם זה עלה בינינו? לי אישית זה היה ברור.

יעל דומב: השאלה אם זה לא עושה משהו לתחושת הצדק במלחמה כזאת לגבי מה שנראה שאמרת יבינו שאתה באת בטענה לצהל על המעשה. ואם אין לנו ברירה וזו המלחמה אז זה הרע המיעוט.

גלעד: את לא הבנת אותי. מה שהיה קשה זה לא שלא הסכמתי עם זה, זה אין מה לעשות. עצם הפעולה של להוציא משפחה מהבית שלה זה לא דבר שהוא קל לא דבר שכיף, לא דבר שאני מאחל לאף אחד, זו סבתא שבגיל 90 אתה פתאום בא אליה ומוציא אותה מהבית שלה.

דני זמיר: האם אחרי הרג כזה בשוגג האם עושים איזשהי חקירה של זה בצה"ל, בודקים איך היו יכולים לתקן?

רם: עוד לא באו ממצ"ח לחקור. לא היה שום... על כל הארועים יש תחקירי אירוע וחקירות בכלל על כל התנהלות של המלחמה, אבל לא התמקדו בזה באופן ספציפי בצורה מיוחדת.

משה: מי שזוכר לפני... זה היה כמעט לפני 5 שנים, הסיפור של הילדה בת ה 13 שהתקרבה למוצב של גבעתי וירו בה. אז קודם כל לא היה וידוא הריגה, היה שם נסיון להדיח את המ"פ כי החילים חשבו שהוא לא מספיק אהב את הבסיס ואת הפלוגה. בתכילס כל האירוע הזה לא היה מתוכנן ולא היה נבדק אם לא היה עליהם ציבורי וזה לא היה עולה לכותרות. כי הגישה היא מאוד פשוטה: לא נעים להגיד את זה, אבל אם זה לא מזיז לאף אחד אז אנחנו לא מתחקרים את זה. זה מה שקורה בלחימה וזה מה שקורה בבט"ש.

צבי: גם אין זמן לזה. זה לא שיש לך זמן להביא את המ"פ או את המג"ד, לשבת, נכתוב תחקיר למה הוא מת. היה, נהרג. כמה שזה פוגע והכל, אבל צהל ברמתו...

רס: טוב, אני אספר קצת על חוויות או תחושות עיקריות שיצאנו איתן. נכנסנו, השטחי כינוס שלנו היו ליד (-) שזה איזור יער בארי אז יצא לי לראות את הבית מהחלון של האוטובוס. המחשבה כשנכנסנו זה שזה לא יכול להיות דבר יותר צודק מזה, מהאקט הצבאי הזה, אנחנו נכנסים להוריד משגרי קסאמים, להפסיק את ירי הקסאמים. אמרו את זה הרבה שהמטרה איך שהיא נוסחה הייתה מאוד ריאלית ולא "נמוטט את החמאס ונשליט מישו אחר במקומו" או איזה משהו בלתי אפשרי כזה מבחינה צבאית.

נכנסנו, ההליכה והכל, מה שזכור לי במיוחד בהתחלה זה התחושה של כמעט שליחות דתית. הסמל שלי הוא "בייניש" [חייל דתי במסלול הסדר] והוא אסף את כל המחלקה לפני שנכנסנו, עשה את תפילת היוצאים לקרב, היה שם רב של החטיבה שגם אח"כ נכנס לתוך עזה, עבר ונתן לנו טפיחות על השכם ועידודים, והתפלל עם אנשים. גם לאורך כל המבצע שהיינו בפנים שלחו פנימה עם ההפסקות סיפורונים כאלה, מלא תהילים, טונה של תהילים, אני חושב שבבית שהייתי בו שבוע יכולנו למלא חדר בכמות התהילים ששלחו לנו, וסיפורונים כאלה ... היה פער מאוד עצום בין מה שחיל החינוך באופן כללי הוציא ובין מה שהוציאה הרבנות הצבאית. חיל החינוך הוציא פנקס למפקד, משהו קצת על הסטוריה של הלחימה של ישראל בעזה מ-48 עד היום.

הרבנות הצבאית הכניסה הרבה מאוד תכנים וחוברות ומאמרים, וכל המאמרים האלה המסר שלהם הוא מאוד ברור – אנחנו עם ישראל, הגענו בנס לארץ, אלוהים החזיר אותנו לארץ, עכשיו אנחנו צריכים להיאבק על מנת לסלק את הגויים שמפריעים לנו בכיבוש הארץ הקדושה פחות או יותר ... וזה המסר העיקרי, וכל התחושה לאורך כל המבצע הזה של הרבה מאוד מהחיילים היא של מלחמת דת. הנסיון שלי היה הצורך שלי להכנס מבחינת המעמד שלי כמפקד וכמסביר, לנסות לדבר על התכילס, על הפוליטיקה על הזרמים בחברה הפלסטינאית, על זה שלא כל מי שנמצא בעזה הוא חמאס, ולא כל תושב בבניין רוצה לכבוש אותנו, ולהסביר להם שהמלחמה הזו היא לא מלחמה על קידוש השם אלא על הפסקה של ירי של קסאמים. זה דבר אחד.

תחושה אחרת שהייתה לי - היינו בפנים, חוץ מהכניסה שהייתה הקטע שהכי פחדתי בו כשהלכנו לכיוון הגדר נפל לידנו פצמ"ר, כל הזמן היו פיצוצים וקולות ורעשים ורואים פתאים להבה ענקית בוערת בעזה, מאוד מפחיד, אתה אומר לעצמך קיבינימט לתוך מה אני נכנס ... אבל בסופו של דבר נכנסנו פנימה ליעדים שלנו וההתקפה שלנו נראתה לי כמו תרגיל. נכנסים, יורים, מפרקים מחסניות בלי לחשוב פעמיים ואף אחד לא יורה עלינו חזרה. אם היו שם מחבלים הם כנראה ברחו, מי שנשאר שם זה התושבים שאני יכול רק לתאר את התחושה של מי שגר בתוך הבית ... עם כמות האש שהכנסנו לתוך הבית, המשפחה שנמצאת ופתאים יורים לחלונות לגגות, נכנסו שם לאיזה חדר הכל היה פשוט מחורר אחרי מה שעשינו שם.

אבל חוץ מזה כשהיינו בתוך הבתים היה מאוד רגוע, נכנסו לתוך בית נשארנו שם שבוע, כל הזמן אמרו לנו שאנחנו הולכים להתקדם לזו לצאת לעשות משהו, בינתיים אנחנו בתוך הבית הזה עושים שמירות הכל כזה מתנהל בצחוקים, רגוע, אתה לא באמת מרגיש שאתה בתור לוחם תורם או עושה לחימה אמיתית. אתה פשוט נמצא שם ומחכה ומחכה ומחכה. והוציאו אותנו ליומיים להתרענות בב"ש, ומה שהדהים אותי היה הפער בין התחושות של החיילים שם בפנים לבין התחושות של האוכלוסיה בחוץ. אנשים באים ומחבקים אותך, "אתם גיבורים, עומדים באומץ", ומה אני עשיתי ... ישנתי באיזה מזרון של מישו ועשיתי 4-2 [שמירות] והסתכלתי על כלום וחיכיתי למשהו שיקרה. זו תחושה מאוד חזקה של הפער שכנראה התקשורת שלא היה לה יותר מידי מה לצלם, כי היה איפול תקשורתי, אז הם צילמו בעיקר אנשים אזרחים מאיזור עוטף עזה ומעין ניפחו את הכל.

גם אח"כ אני זוכר חוייה ... היה את הקרב ב(-), הגדוד שלנו השתתף, שתי פלוגות, (-), וסך הכל היתה התקלות די רצינית אבל לא משהו מאוד מטורף לפי דעתי, ואח"כ כשיצאנו קראתי על כתבה ב"מחנה" שזה נראה כמו סיפורים על כח צבקה מיום כיפור ... "המ"מ אמר – מי שרוצה למות שיבוא איתי!", קיצר זה היה הכל זיוני שכל שהתקשורת ניפחה, לא באמת היה כזה מסוכן שם, לפחות ככה זה מרגיש.

גלעד: זה בגלל שהגדוד וכל הכוחות שציפו שיהיו באיזור שלנו פשוט ברחו. ציפו שיופעלו עלינו הרבה יותר מטענים, היה הרבה יותר כוחות, ופשוט מכל ההפצצות הגדוד של החמאס שחיכה לנו ברח, והמ"פ סיפר שלפי המודיעין יש סדר גודל של פלוגה של החמאס שפשוט ערקה. לגדוד (-) היו הרבה יותר התקלויות, גם לצנחנים. לנו לא הייתה התנגדות.

דני זמיר: אני רוצה לשנות רגע זווית ראייה ולבקש מהטייסים שלנו גדעון ויונתן שיספרו קצת על הזווית ראייה. תמיד עניין אותי בתור חירני"ק, גם כשהייתי בלבנון, הייתי בבירות בתור חייל, ששם הכל היה משהו אחר לגמרי ממה שסיפרו פה, אבל תמיד הסתכלתי על הטייסים שמפציצים את העיר שנראתה כמו תל אביב, עיר מודרנית לגמרי, איך מרגישים כשאתה מפציץ ככה את תל אביב של הערבים, מה התחושה?

גדעון: אני ממחזור ד'. כמה דברים. דבר ראשון - טיפה רגע על מה שאמרתם על כמויות האש המטורפות שהיו, אז קחו רגע כמה מספרים בחשבון: במבצע פתיחה של הלחימה, במטס הראשון ביום שבת שהיה, תחשבו שבתוך 3 דקות משהו כזה, כמות מאוד גדולה של מטוסים [....] זה רק הפתיחה של הלחימה. משם סביב (-) חימושים הגיעו מהאוויר אל הקרקע, במהלך כל המבצע, מתוך זה החימושים של מערך הקרב הגיעו ל (-) מטרות, סך הכל הכמויות היו מאוד מרשימות, מאוד גדולות, וזה באמת מה שבעיקר הכניס את כל החמאסניקים לנסות להסתתר מתחת למקלט הכי עמוק שיש להם, ולא להראות את הראש שלהם עד איזה שבועיים אחרי הלחימה.

איך שאצלנו בגדול זה עובד, רק שתבינו טיפה את ההבדלים, אני כרגע מדריך בבית הספר לטיסה, בלילות הייתי מגיע לטייסת, עושה מטס אחד בעזה, חוזר לישון, ובבוקר חזרה מגיע לביס"ט וממשיך להדריך את החניכים, כשברקע אתה רואה את הפטריות מעל עזה שממשיכות לבעור ומידי פעם אחד החניכים שואל "מה זה מה זה?!" ואתה מסביר לו "זו פטריה, פצצה, זה בסדר תמשיך את ההקפה כי צריך לאשר לך סולו". בסוף אני חוזר לישון בערב בתל במיטה החמה שלי ולא תקוע בתוך בית בתוך מיטה של משפחה פלסטינאית, אז החיים קצת יותר טובים .... קצת על איך זה עובד. אז לא, אני לא רואה על הקרקע כשאני יושב בטייסת מחבל משגר קסאם ומחליט להמריא עליו

אלא יש מערכת שלמה שתומכת אותנו, משמשת עיניים אִזניים ומודיעין לכל מטוס שעולה לאוויר, ומייצרת בזמן אמת כל הזמן עוד ועוד מטרות, ברמת לגיטימיות כזו או אחרת. בכל מקרה אני מנסה להאמין שזה מטרות ברמת הלגיטימיות הכי גבוהה שיכולה להיות.

כמו שאמרו, יש אנשים שזו המשימה שלהם... פיזרו כרוזים מעל עזה, לפעמים היו יורים בעזרת מסוק טיל לאיזו פינה בבית רק כדי להרעיד טיפה את הבית ושכל מי ששם יברח החוצה, "הקש בגג", כן, דיברו על זה הרבה בחדשות בלחימה, והדברים האלו עבדו... המשפחות יצאו, ובאמת אנשים הגיעו לבתים די ריקים, לפחות מאזרחים תמימים, ברמת כזו או אחרת, ולא עויינים, ומצאו שם ציורים של קסאמים, לפעמים קסאמים במרתף, מהבחינה הזו זה עובד.

בכל מקרה, המערכת הזו מייצרת לנו את המטרות, אני מגיע לטייסת, מקבל מטרה, עם תיאור, ונצ, בגדול רק מסתכל שהיא לא בתוך קו כוחותינו, מסתכל על תמונה של הבית שאני אמור לתקוף, רואה שזה תואם את המציאות, את מה שאני רואה בעזר אחר שיש לי, ממריא, (-) לוחץ על ההדק, (-) משם הפצצה לוקחת ומביאה את עצמה בדיוק של מטר למטרה עצמה.

בגדול המחשבות שעוברות בראש אחרי ששיחררתי את הפצצה זה "רק שהכנסתי את הנצ הנכון, רק שהכנסתי את נצ הנכון" "רק שהיא תפגע רק שהיא תפגע", בום, פגע. אוקי. נראה בגדול בכיוון, בוא ננחת ונראה ומה עשיתי. כשבדרך כלל אחר כך אתה יכול לבוא ולהסתכל בעזרת כל מערכות החושי השונות של החיל על הפגיעות על הקרקע עצמה. כמו שאמרתי – יחסית סטרילי ומקצועי. זה בט"ש... במלחמה זה יהיה שונה ...

דני זמיר: בין הטייסים, בחדר תדריכים, בחמל, במועדון, לא יודע בדיוק, אין גם ככה דברי כפירה או מחשבות כפירה? למשל נראה הפתיעה אותי ההתלהבות מהורדת משטרת התנועה של עזה ביום הראשון. אני לא רוצה להביע עמדה אם זה נכון או לא נכון, אין לי את המידע המודיעיני, אבל הורידו 180 שוטרי תנועה, זה היה מעורר אצלי סימן שאלה בתור טייס, לא בתור מפקד גנרל שיש לו את כל המידע.

גדעון: אז בוא נחלק את זה לשניים – דבר ראשון מבחינת המחשבות, דבר שני מבחינת הטקטי. אתה קורא להם שוטרים, בכל מקרה הם עם נשק והם של החמאס אז מה שהם עושים זה מה שהם עושים, אתה יכול לראות את זה לכאן או לכאן... בימים טובים השוטרים האלה פשוט לוקחים אנשי פתח וזורקים אותם מהגגות ובודקים מה יוצא מזה. הצד השני – אתה יושב בטייסת ויש הרבה שיחות מסדרון כמו שאנחנו מנהלים עכשיו. על ערכיות הלחימה, על מה אנחנו עושים שם, על חברה שנמצאים ושומעים עכשיו את הסיפורים מהשטח, או רואים את התמונות מהמזל"טים, ויש הרבה על מה לדבר.

את כל הדיונים וההתלבטויות האלו אתה שם בצד בשניה שאתה מתחיל את התהליך, ואז אחרי שאתה חוזר ומסיים את התחקיר שלך אתה יושב וממשיך לדבר על הנושאים האלה. בעצם מהרגע שאתה מניע את המטוס עד לרגע שאתה מכבה אותו, כל המחשבה, כל הריכוז, כל הקשב, כולך, בתוך משימה אחת ספציפית שעכשיו אתה צריך לבצע. ואם יהיה לך עכשיו ספק לא מוצדק אתה עלול להביא פשלה הרבה יותר גדולה ולהפיל פצצה של טון על בית ספר עם 40 ילדים לצורך העניין.

(-----)

גדעון: פצצה של טון שאני זורק אותה 400 מטר מכוחותינו, אם היא מפספסת היא הורגת, ואם אני פוגע לא בבית שאני אמור לפגוע בו אלא בבית שהחבר'ה יושבים בו – מחיר הטעות הוא מאוד מאוד גדול.

שאלה מחקהל: לחבר'ה שהפצצתם לא היה נ"מ, נכון?

טייס מחקהל: בגדול יש, יש בעזה הרבה טילי כתף בעיקר, שזה אומר טיל שבגדול מתביית על החום של המטוס, בכל מקרה לא היה שימוש בהם. במלחמה היו עוד 3 תותחי נ"מ פשוטים יחסית אבל מולנו לא היה באמת איום ממשי.

קהל: פגעו במסוק?

מישהו מחקהל: – כן, פגעו במסוק. פגעו בחבר שלי שטס במסוק. ירו עליו מקלציניקוב, וחוררו את המסוק. קוברה. לא קוברה, אפצ'י.

מישהו מחקהל: – רציתי לדעת אם בטייסת היה מישהו שלא לחץ על ההדק, שחשב פעמיים...

גדעון: את השאלה הזו שווה להפנות או למערך המסוקים או לפחות לחבר'ה שרואים מה הם עושים... פשוט אני אגיד לך – היכולת שלי באוויר בנשק שאני השתמשתי בו לקבל איזו החלטה שסותרת את מה שאמרו לי עד אותה נקודה, היא אפסית. בסוף אני משגר את הפצצה בטווח שאני רואה את כל רצועת עזה. אני רואה גם את חיפה, אני רואה גם את סיני, אבל זה פחות או יותר אותו גודל. מאוד מרחוק.

מישהו מחקהל: השאלה הזו אולי נכונה לכל מי שהיה שם. האם היו מחשבות...

דני זמיר: מה שגדעון אומר זה שהיכולת שלו בתור טייס קרב להפעיל שיקול דעת היא אפסית כי הוא לא רואה את האויב בעיניים, זה לא כמו הקלע על הגג שרואה זקנה או אמא ושתי ילדות.

גדעון: השיקול הוא במקום שונה, השיקול הוא במקום שאני מקבל בו את המטרה. כשאנחנו מקבלים את המטרה, כל מטרה כזו חוץ מהעבודה שעשו עד אליך אתה אישית בה אליה ובודק אותה על המפה, בודק איפה היא, בודק את המרחק שלה מכוחותינו את המרחק שלה מאזרחים, במקרה הזה זה פחות רלוונטי, או כל דבר כזה שאתה יכול לבדוק ולהבין מה זה. אבל זה מגיע מאוד מעובד הכל.

שאלה מהקהל: שאלה של כן ולא – אומרים לך מה זו המטרה הזו?

יונתן: כן.

שאלה מהקהל: היה את כל הדיבור הזה האם כן פצצות זרחן, לא פצצות זרחן.

נדב (קצין בדובר צה"ל): זה תותחנים, ולפני אמנת ז'נבה ספציפית הפגזים האלו כנראה היו מותרים.

דני זמיר: לפי הודעה של דובר צה"ל לא היה שימוש בנשק זרחני למעט כוח מילואים אחד שעשה שימוש שלא כדין. צה"ל תחקר את העניין, ואנחנו נקרא בקרוב את התוצאות... בעוד 20 שנה בערך....

יוסי: אני ממחזור ח' – היה שימוש גדול בזרחן. אני סמל מחלקה בפלוגה מבצעית בגדוד (-) בחטיבת הצנחנים. היינו ב(-) ואח"כ בג'בליה. אני אין לי סיפור עם אש, ואני לא מספר עכשיו איזה סיפור גבורה של ירו עלינו, ירינו, מחבלים.... יותר סיפור של מוסר דווקא. אנחנו היינו בבית, כל המחלקה נכנסה לבית, גילינו שהייתה שם משפחה שלא הייתה אמורה להיות שם, ריכזנו את כל המשפחה בתוך מרתף, הצבנו שם כל פעם 2 שומרים, ושמו לב שלא עושים בעיות. לאט לאט נשבר איתם הדיסטנס, עישנו איתם סיגריות, ושתינו איתם קפה, דיברנו איתם קצת על משמעות החיים והלחימה בעזה. אחרי הרבה מאוד שיחות גילינו שהבעל הבית, שהוא בן 70 פלוס, טוען שטוב שאנחנו בעזה וטוב שצה"ל עושה את מה שהוא עושה

דני זמיר: באיזו שפה דיברתם איתו?

יוסי: אנגלית. הוא איזה אדריכל, הוא למד בערב הסעודית, הוא מדבר אנגלית טוב, גם הבן שלו מדבר אנגלית טוב. בקיצור היו הרבה מאוד שיחות באנגלית. בעיקר דיברנו על זה שחמאס רעים ושנחנו טובים ושהו טוב שאנחנו פה והלוואי שננצח, והוא מסכים איתנו והכל טוב ויפה. למחרת בבוקר או אחה"צ שלחו את אותו בעל הבית ואת הבן שלו שהוא בן 40-50 משהו כזה, ל(-) לחקירות אצל (-) או מי שזה לא יהיה. למחרת בבוקר, יום אחרי ששלחנו אותם קיבלנו תשובה בחזרה מי זה החבר'ה האלה, וגילינו ששניהם פעילים פוליטיים של החמאס. זה היה קצת מעצבן, שאתה מדבר איתם והם רק אומרים לך כמה זה בסדר שאתה פה וכל הכבוד ובלה בלה בלה ואז אתה מגלה שהם שיקרו לך בפנים כל הזמן. ברור שהם לא יגידו שאנחנו חארות כשמכוונים עליהם נשק, אבל עדיין... הקטע בסיפור זה לא זה. בסופו של דבר לשאלתך היינו צריכים להוציא את המשפחה מהבית לא בגלל שהיו שם שיחות ותדריכים או משהו כזה, יותר בגלל שאנחנו היינו צריכים לעזוב את הבית ואי אפשר היה להשאיר את המשפחה שם כי אז הם היו אומרים שהיו כאן חיילים. היו להם 8 פלאפונים על 4 אנשים בבית אז באמת שזה היה בעייתי להשאיר אותם שם.

אחרי שכל הגברים נשלחו ל(-) נשארו רק הנשים והילדים. נתנו להם דגל לבן ואמרנו להם צאו לכוון העיר עזה ושיהיה בהצלחה. כשאתה אומר לה את זה אתה לא יכול באמת לחייך או להגיד את זה ברצינות, די מסתכל על הרצפה ומרגיש ממש ממש רע עם עצמך אבל אתה מבין שאין מה לעשות. מה שעיצבן אותי שבסופו של דבר אחרי שהבנו שהמשפחה הזו לא בדיוק חברים טובים שלנו ודי מגיע להם שהם יצאו משם בכוח, המ"מ שלי בא עם הצעה שברגע שאנחנו עוזבים את הבית ננקה את כל הבית מלכלוך, נרים את כל הזבל שלנו ונאסוף בשקיות, נטאטא את הרצפה, נשטוף, נקפל את השמיכות שהשתמשנו בהם, נעשה ערימה של המזרונים ונחזיר אותם למיטות.

דני זמיר: מה זאת אומרת, לא כל כוח צה"ל שעזב בית עשה את זה?

יוסי: לא, ממש לא. ממש לא. להיפך. ברוב הבתים היה נשאר גרפיטי או משהו כזה.

דני זמיר: פשוט התנהגות של בהמות.

יוסי: אתה לא אמור להתרכז בלקפל שמיכות כשירים עליך.

דני זמיר: לא שמעתי כל כך שירו עליכם. אני לא בא אליך בטענה, אבל אם היית שבוע בבית אז תנקה את כל הגייפה שלך ואת כל הלכלוך שלך ואל תשאיר את זה.

אביב: אצלנו הייתה הוראה באיזשהו יום – כל הציוד, כל הרהיטים, פשוט לנקות את כל הבית, פשוט זרקנו הכל הכל דרך החלונות כדי לפנות מקום וסדר. כל תכולת הבית עפה החוצה דרך החלונות, מקרר, צלחות....

הפקודה הייתה להוציא כל תכולת הבית החוצה. את המקרר את כל הרהיטים.

דני זמיר: למה?

צבי: נדמה לי, שילוב של סיבות. שגם מבחינה מבצעית יהיה יותר נוח בבית, היתה צפיפות בבית. לא מיד שנכנסנו אלא אחרי כמה ימים, בגלל גם שיקול של הגיינה – היה בלגאן וזוהמה היה ממש כמו לחיות במזבלה.

יוסי: היה איזה יום אחד שנפלה בבאר שבע קטיושה, גראד, ואמא והתינוק שלה נפצעו בינוני עד קשה. אותם שני חבר'ה היו שכנים של אחד החיילים שלי, שאת כל הסיפור הזה שמענו ברדיו, פשוט יושבים בבית ומקשיבים לרדיו שמצאנו כדי להתעדכן. אותו בנאדם לא לוקח את זה כל כך בקלות ששכנים שלו נפצעו קשה ורוב הסיכויים שהם לא יבלו את המשך החיים שלהם בריצה, אז הבחור היה קצת עצבני ואפשר להבין אותו. להגיד לבנאדם כזה בוא עכשיו נשטוף בית של פעיל פוליטי של החמאס שכרגע ירה קטיושה על שכנים שלך והוריד להם רגל לפחות, זה לא משהו שקל לעשות, ובמיוחד אם אתה לא לגמרי מסכים עם זה. אני אישית כשהמ"מ שלי אמר לי "טוב תגיד לכולם לקפל שמיכות ולהעמיס מזרונים בערמה" אני לא לקחתי את בקלות, היו שם הרבה צעקות, לא צרחות בקול רם כי בכל זאת צריך להיות בקול שקט, אבל אני מאוד לא אהבתי את הרעיון הזה בהתחלה. בסופו של דבר השתכנעתי והבנתי שזה ממש צודק והיום אני מעריך אותו ואפילו מעריך את הבנאדם הזה – את המ"מ – על מה שהוא עשה שם.

בסופו של דבר כל החיילים במחלקה שלי עשו את זה ממש לא בכיף, ממש עם פרצופים רעים, ממש לא ברמה טובה, לא שטפנו שם טוב, אבל ניסינו. בסופו של דבר אני לא חושב שכל צבא, צבא סוריה, צבא אפגניסטן, היה שוטף בית של האויב שלו, בטוח לא מקפל את השמיכות ומחזיר אותן חזרה לארונות. חוץ מזה הייתה הגדרה שהחבר'ה של גבעתי מכירים, שאסור לשבת על ספות. במשך שבוע שלם לא הבנו מה הקטע של ההגדרה הזו, חשבנו מטענים, אולי מוחבאים בספות, אף אחד לא הבין מה הקטע, עד שמישהו אמר שזה פשוט הגדרה שאסור להשתמש לטובה בחפצים של הפלסטינאים. באמת אני לא חושב שיש עוד צבאות שמגדירים דברים כאלה. אני לא חושב שאם לחמאסניקים היה צבא משלהם שהיו פולשים למועצה אזורית אשכול שער הנגב ושדרות הם היו גם משאירים בתים כמו שאנחנו השארנו.

הערות מהקהל: מה החמאס או הצבא הסורי היו עושים שלא שמענו הערב?

[בלגן והרבה ויכוחים בקהל]

יוסי: זה מאוד קל להגיד את זה, אבל ברגע שאתה נמצא שם ויורים עליך מאיזה בית ואז אתה מוצא שם תמונה של בנאדם עם קלצניקוב ושל הבן שלו מבסוט עם קלצניקוב בידים, קצת קשה להשאר רגיש לצלחות של הבית הזה, באמת לא כזה קל. במיוחד כשבכל בית או בית יש או ווסט עם מחסניות או נשק או מדים מנומרים או כל דבר אחר. באחד הבתים היה פסל ממקלות של ארטיקים של הר הבית של איזה ילד בכיתה ג' ואתה מסתכל ואומר וואי איזה חמודי, ואז אתה מוצא מדים מנומרים ותמונה של בעל הבית עם נשק, כובע גרב ואישור עבודה מזויף לעבודה ברחובות. אז לא כל מקום הוא כזה תמים ונחמד, ואין מה לעשות.

[דיבורים וויכוחים בקהל]

דני זמיר: טוב, לקראת הסוף עוד אנשים שהיו מעורבים במידה זו או אחרת והיו רוצים לשתף?

בנימין: אני ממחזר ז' – אני אביא זווית טיפה שונה, מזרחית לגדר. הפלוגה שלי בתחילת המבצע הוקפצה לעזה לתפוס את קו (-). צפון הרצועה, אזור סג'עיה, האיזור הזה. קודם כל לא היה בוקר שקמנו והשמיים היו כחולים, מי שהיה בפנים מכיר את התמונה הזו – אתה קם בבוקר עם שחר 5 בבוקר, והשמיים עד האופק שחורים. פשוט אין שום צבע אחר.

מי שישב בחמ"לים גם ראה בדיוק את מה שדני זמיר הגדיר "השינוי בהגדרות טוהר הנשק". בכל הבסיסים של עוטף עזה יש (-) שמזהה (-) ומשדר (-). אז אתה רואה יציאה, תוך משהו כמו חצי דקה אתה רואה 8 קויים ירוקים, שזה שלנו, פוגעים באותה נקודה, פשוט כל אזור שהיה ממנו שיגור תותחנים באותה שניה טיווחו אותו והשיבו אש, והתמונות מ(-) ומ (-) פשוט מראים איך הנקודה נמחקת למטה. קו ירוק על המסך זה פשוט שיגור שלנו. אנחנו בין המשימות שלנו היינו אחראים על מעבר קרני, שהיה סגור ברוב המבצע למעט כמה הפוגות הומניטריות – בשעות 14:00 עד 16:00 הייתה מן סייסטה כזו כדי שהאזרחים שם יוכלו לישון בצהריים בלי פצמ"רים וגראדים. הוכרזו כמה פעמים הפוגות הומניטריות שכאלה, ובשלב הזה פשוט הקפיצו אותנו מעכשיו לעכשיו, אתה מקבל טלפון מה(-), קיפצו עכשיו 8 חיילים, תעלו אותם על אפודים, ושלחו אותם למעבר קרני ומעבירים אספקה. יום אחד 170 משאיות, יום אחד 50, אבל פשוט בהתראה של שניה קופצים, פותחים את המעבר, עכשיו לך תסביר לחיילים למה פותחים מעבר ומעבירים בו אוכל, ורוב הזמן זה היה אוכל, משאיות של חיטה, פשוט עשרות משאיות של חיטה, ומזון, מים, הכל דרך סוכניות הסיוע, רוב הצידוד הזה, עכשיו אנחנו יודעים בדיעבד, נלקח אח"כ ע"י החמאס ברמה כזו שאונר"א הפסיקה להעביר סיוע. בצד השני כמו שיש רשות הנמלים אצלנו, אז גם אצלם, הבעיה היא שזה חמאס. וזה מגיע לידיים של חמאס ולא מחולק בצורה שזה אמור להתחלק.

הפלוגה שלי ספציפית היא פלוגה של "ביינישים", (אני סמ"פ בחטיבת (-)). רמת האמונה בצדקת הדרך, זו כמעט פנאטיות, היא כזו שפשוט עומדים חיילים ואומרים "אני לא מבין למה אני מעביר לערבים את האוכל, ולמה אנחנו מתספקים מחבלים", רמה כזו שהם ניגשים לערימות מזון ויורקים פנימה, ולך תחפש ערכים לדבר עליהם. האירוע השני הוא לקראת תום הלחימה. פת"ח, מה שנשאר מהפת"ח, הפך למטרה מאוד לגיטימית בעיני חמאס. הם פשוט התחילו בטיהור של פעילי פת"ח ויש משפחה באיזור של 800 - 900 מטר מהגדר - משפחה מוכרת - משת"פים של פת"ח, עד רמת השם משפחה, זה היה ידוע שהם ינסו לברוח לעבר ישראל. ציפינו לזה, הכרנו את זה, וירדה הנחיה מהחטיבה שלא לאפשר להם להכנס. הם ידעו איפה השערים בגדר, הם ידעו לאיפה להגיע, ההנחיה מהחטיבה הייתה ברגע שהם מגיעים לגדר לעשות אחורה פנה ולשלוח אותם בחזרה.

[תגובה לשאלה] - לא, לא מסבירים שום דבר, פשוט אומרים "אנחנו לא רוצים אותם בצד הזה של הגדר תשלחו אותם חזרה". אני אישית לא הייתי בחפ"ק כשזה קרה, אבל זה קרה. שלחו אותם חזרה. אם אתם שואלים אותי מה איתם עכשיו - 90% סבירות שהם לא חיים.

אירוע שלישי שזכור לי - עם תום הלחימה הייתה הגדרה, דיברו פה קודם על קווים אדומים וקווים ירוקים, הייתה הגדרה של 300 מטר קו אדום מהגדר - זאת אומרת כל בנאדם שמתקרב 300 מטר ומטה לגדר מתחילים נוהל מעצר חשוד, שהוא מאוד מתירני, שזה אומר כדור אחד לאוויר, כדור שני לרגליים כדור שלישי לאוויר של הריאות מה שנקרא. ובסוף מה לעשות, האוכלוסיה באיזור הזה היא בעיקר חקלאית, ומה שנשאר מהשדות שם אחרי המבצע היה זרוע ויוצאים לך אנשים בני 60-70 עם סלים, נשים גם, לאסוף את הירקות.

עכשיו (-) זה (-) שיושבות להן (-) ומתחילות לדבר איתך - שמע, אני מזהה 250 מטר מהגדר שני הולכי על שניים שהולכים, מניחים משהו, מרימים אותו, מניחים אותו - מי שחושב טיפה מבין שזה סל שמניחים, שמים בו עגבניות, מרימים וממשיכים ללכת, אבל עדיין אתה מחוייב לקפוץ לאיזור.

באחד הזיהויים האלו קפצתי אני, יחד עם הסיור והקלע שלי, מגיעים לאיזור, באמת מזהים שזה חקלאי זקן בן 70, לא שום דבר מטורף. הקלע מרים קנה, מסתכל, אומר אני יודע שזה חקלאי, אני אומר סבבה, מתחילים נוהל מעצר חשוד לפי ההנחיות וכדור לאוויר. אותו חקלאי זקן חי בעזה כבר 70 שנה הוא יודע שיורים כמה עשרות פעמים ביום, זה כנראה לא מזיז לו יותר מידי, הטווח שלו הוא 250 מטר מהגדר, והסתכלנו אני והקלע אחד על השני ופשוט הבנו שאף אחד לא הולך להמשיך את זה עכשיו. אף אחד מאיתנו לא רוצה חקלאי על המצפון שלו.

אמרתי לו יאללה חז"ש, נכנסים לרכב, נוסעים ובעצם עצרנו את נוהל המעצר חשוד בכדור באוויר. למה מלכתחילה ירי הרחקה? כי ההנחיה היא שכן מבצעים ירי הרחקה. פשוט השארנו אותו שם, מי שחושב שפגעתי בבטחון ישראל מוזמן לדבר איתי אחר-כך.

ניר: הייתי במלחמה בחפק המצומצם של מגד (-), בעצם הוא היה צריך עוד קשר אז אני הייתי עם קשר חטיבה. די שמעתי יותר מה קורה תכ"ס בגזרות השכנות גם עם הטנקים. נראה לי מה שהיה מאוד שונה הפעם מפעמים אחרות, למרות שלא הייתי, אבל חורף חם וכל מה שהיה לפני זה בעזה היה כניסה עם הרבה התנגדות, עם בלגן, וגם אני לפחות ציפיתי, ואני מניח שגם שאר הגדוד ציפה, גם איך שהשיחה הייתה לפני זה עם המגד, שהכניסה תהיה משהו מטורף עם המון כוח מולנו עם המון פצועים וזה לא היה ככה.

בגלל זה כל איך שמרגישים שזה ממש לא מה שציפינו הרבה בגלל שהפעם זה היה שונה. אני נורא חיכיתי שבבמב"ה [בית מדרש שבוע לבוגרי מכינת רבין] עם אחיה יצחקי יהיה ניתוח פוליטי של המלחמה. נורא חיכיתי לזה, כי ככה זה הרגיש, במיוחד עם הקשר חטיבה ששומעים כל פעם "טוב, התכנית היא ככה..... טוב, בוטל". למה? "דרג מדיני". דרג מדיני - שמענו את זה הרבה שם. זה הרגיש ככה. הרגיש שמחכים להשיג איזשהו קלף ולהשתמש בו וכל פעם הייתה כניסה יותר פנימה, כניסה יותר החוצה, זהו מהבחינה הזו.

הקטע שאולי היה לי הכי שוק, זה לא כזה שוק, אבל מחוץ לבית הראשון שניתפסנו עליו היה מטע זיתים. מטע זיתים כזה יכול לעלות עשרות עד מאות אלפי שקלים. כשיצאנו, הקמב"ץ בא אלי - "ניר, בוא תראה משהו יפה". הראה במחשב תמונה של כל האיזור שלנו לפני הכניסה ולחץ על כפתור והראה לי תמונה אחרי. מה שקורה - יש D9 - זה דחפורים ענקיים, שפשוט משטחים את כל השטח מסביב. ולא נשאר שום דבר.

צבי: במטע הזה שאתה מדבר עליו, אני הייתי בו, כולנו היינו בו, אני ראיתי בעניים שלי את המשגרים

ניר: אז אנחנו לא מדברים על אותו מטע

צבי: אני גם אוהב עצי זית, אבל היו שם משגרים

ניר: אז אנחנו לא מדברים על אותו מטע. עם כל הכבוד, אתם מדברים על להשאיר בתים נקיים, לא להשתמש להם בדברים, ומשהו כמו חיסול מטע זיתים זה הרבה יותר שובר לפי דעתי. הרבה יותר שובר את המשפחה, את השכונה... זה אולי המחיר הכי כבד שאני הייתי מסתכל עליו אם הייתי גר שם. חוץ מזה לגבי הכניסה (-)... רם, אני לא מבין איך אתה אומר שלא היה כזה רציני - אני גם הייתי שם... גדוד (-) יצא עם הרבה ניסים או מזל, אבל עכשיו למחלקה איפה שאני נמצא, אני די במפקדה, אבל הגיע משהו שנכנס לו רסיס לראש, רסיס קטן, עדיין נמצא לו בתוך הראש בתוך השכל איפשהו אבל לא קרה לו כלום. היה שלוש קצת קר בלילה הוא אמר "אוי, כואב לי הרסיס"... אבל יצאנו עם הרבה מזל, וזה טוב.

רם: דיברתי על הפער בין איך שזה נראה בחוץ לבין איך שזה נראה בפנים, הוא מבחינת התחושות של החילים של מה שהם עושים, של תחושות השליחות שלהם, זה מה שניסיתי להעביר, כנראה שלא הסברתי את זה כמו שצריך. הסיפורים שקראתי בחוץ הם של אנשים גיבורים, חדורי מוטיבציה, נלחמים למען הגנת ישראל, והיו כאלה, רובם "ביינישים", אבל

רוב האנשים פשוט זרמו... לא היה שם.... מצד אחד הייתה תחושה של מלחמת קודש שהייתה מאוד חזקה ברגעים הגדולים ב(-), בכניסה עצמה בהליכה פנימה, אבל רוב הימים היתה מן תחושה של לא עושים כלום, וסתם, ומעבירים את הזמן וצחוקים, זה מה שתכוונתי, לא התכוונתי שלא היה שם אירועים מסוכנים או מפחידים.

דני זמיר: אי אפשר לסכם ואני לא חושב שזה גם לא נכון לסכם.

אני חושב שהיה חשוב שההורים שלכם ישבו פה וישמעו את השיח הזה, אני חושב שזה היה שיח מאלף, מאוד מאוד מבאס ומדכא, אני אומר לכם את זה בכל הכנות.

הניסיון האישי הקרבי שלי הוא גם בלחימה בתוך ערים וכפרים ושטחים בנויים, וזה מבאס לאללה כי אתם מתארים צבא עם נורמות ערכיות ירודות מאוד, זו האמת...

אני לא שופט אתכם, אני לא בא אליכם בטענות, אני רק משקף לכם את מה שאני מרגיש מהסיפורים שלכם, וגם את השאלה מה אתה יכול לעשות בתור סמל בודד, בתור חייל בודד, או שיש כזה מ"מ שתופס מנהיגות יותר – לא להשחית רכוש מיותר, לא לפגוע סתם באנשים, לא להרוג אזרחים, כמו שבנימין לוקח החלטה.

אחד הדברים שהטריד אותי מאוד במבצע הזה הוא באמת ברמה של טוהר הנשק בכל הרמות, כמה באמת אנחנו מפעילים שיפוט מוסרי גם בקביעת המטרות, גם בהפעלת האש, וגם באופן שבו אנחנו כחיילים ומפקדים בשטח מתנהגים.

אני לוקח בחשבון שבכל מלחמה לצערי, בכל אירוע צבאי, יש חלאות שהאקשן מעביר אותם על דעתם וזה לא מייצג את הכלל. השאלה היא מה הרמה הנורמטיבית ביחידה בה אתה נמצא, ובצבא בו אתה נמצא.

לא הייתי בעזה, ואני מניח שאצל מילואימניקים רמת הרסן והשליטה היא יותר גבוהה, אבל אני חושב שסך הכל אתם משקפים ומתארים במה שתארתם את סוג הסיטואציה בה היינו.

אם אני יכול לסכם במשהו בכל זאת את מה ששמענו :

א. לא הייתה התנגדות כבדה גם כתוצאה מהפעלת אש מחוכמת והפעלה טובה של הנשק ותכנון נכון.

ב. בגדול לא לקחנו צ'אנסים גם כמו שראינו בהפעלת אש שגרמה להרבה פגיעה, וגם בשהייה עצמה בשטח שרובה לא הייתה עם אירועים קרביים ואז היא גרמה לנפח סיטואציות מלחמתיות כשכבר הגענו אליהם, וסוג של שיעמום וכעס מעורב שהכל ביחד גורם לסוג של נרפות וקצת זלזול באחר, בפלסטינאים.

תום סיפר על שיח לוחמים – זה התחיל אחרי 67 אחרי מלחמת ששת הימים כשחזרו אנשים מהלחימה, הם התיישבו במעגלים וסיפרו על מה שהם עברו וכינו אותם במשך הרבה שנים "יורים ובוכים" – מתארים מעשה עוולה שהייתם בו ואחרי זה אתם בוכים, וב83 שחזרנו מהלחימה במלחמת לבנון הראשונה זכינו לאותם כינויים, וגם עכשיו אני מרגיש כחלק מהאנשים שהיו שמה, ומרגיש שלפעמים הגורל שם אותנו במקומות שהם יותר גדולים מאיתנו, אנחנו לא ממש יכולים להיות אחרים ולעשות דברים אחרים ממה שקורה סביבנו, אבל אני חושב שאנחנו צריכים לחשוב על האירועים שעברנו, אנחנו כן צריכים להתמודד איתם במובן של לקבוע רף או נורמות אחרות.

אני חושב שאם אני צודק, אז כן, מאד ייתכן שהחמאס והצבא הסורי והצבא המצרי יתנהגו אחרת ממני. הנקודה היא שאנחנו לא החמאס ולא הצבא הסורי ולא הצבא המצרי, ואם כוהני דת מושכים אותנו בשמן ותוקעים לנו ספרי קודש ביד, ואם החיילים שנמצאים ביחידות האלה זה חיילים שלא מייצגים את מגוון עם ישראל, אלא מייצגים חלקים מסויימים באוכלוסייה, מה אנחנו מצפים? למי אנחנו באים בתלונות?

אמרתי שזה לא סיכום.... ביאססתם לי את התחת, זו האמת... זה חרא של סיפורים, חשבתי שיהיו סיפורים יותר נחמדים, פעם הבאה לא נעשה דבר כזה בכנס חורף....

בתור מילואימניק זה לא חכמה, בתור מילואימניקים אנחנו תמיד לא מתייחסים ברצינות לפקודות שכל המפקדים האלו בחטיבות המרחביות אומרים לנו, אנחנו נותנים לזקנים לעבור ואנחנו נותנים למשפחות לעבור, אנחנו לא באמת מתייחסים לזה ברצינות, אבל זה שיקול דעת....

למה להרוג אזרחים שברור לך שהם אזרחים... מה... איזה בטחון ישראל יפגע? זין בעין, מה יפגע? מי יפגע? תפעילו שיקול דעת, תהיו בני אדם, תהיו בני אדם....

נדב: אני לא אחזור על כל מה שכולם אמרו כי כמובן לא הייתי בעזה ולא בפיקוד דרום, הייתי בתל אביב למרות שבתפקידי בדובר צהל אני אחראי על ארגוני זכויות אדם וזה כל הקטע של הזרחן ושל פצצות אחרות ודיני לחימה זה דבר מאוד מעניין...

דני זמיר: אז אתה בטח מכחיש הכל....

נדב: ברור שאני מכחיש הכל... אבל לא, באמת, היה שימוש בזרחן והוא נעשה בצורה בלתי חוקית ואנשים יתנו על זה את הדין. אני יכול להגיד שגם החימוש בחיל אוויר(-), הצבא משקיע כמויות אדירות של כסף כדי שהחימוש יהיה מדויק ושבאמת תהיה מינימום פגיעה בבלתי מעורבים, ובכוונה אני אומר בלתי מעורבים ולא אזרחים... פוליטיקלי קורקט... אבל אני חושב שזה כן הצבא הכי מוסרי בעולם, עם כל הסיפורים האלה אין לי ספק, ולא בגלל התפקיד שלי, אני באמת מאמין בזה.....

תום: תודה לכולם

המושג "שיח לוחמים"

המושג שיח לוחמים נתבע בקובץ השיחות הנודע, שקיימו ותיעדו חברים צעירים מהתנועה הקיבוצית, מיד לאחר מלחמת ששת הימים, תחת הכותרת "שיח לוחמים – פרקי הקשבה והתבוננות". הקובץ נעשה לשם דבר משום שלראשונה בשיח הישראלי הביעו לוחמים בפומבי את רגשותיהם ולבטיהם המוסריים. בין יוזמי והמשתתפי הקובץ היו: יריב בן אהרון, מוקי צור, אבא קובנר, עמוס עוז, אברהם שפירא (פצ'י) ועוד.

בפתח הקובץ מופיעים הדברים הבאים:

"לא חזרנו מהקרב הלומי ניצחון.

יתרה מזאת. מתוך הזעזוע הבראשיתי נבקע מעיין של תהיות, הרהורים וביקורת נוקבת, בנוסח של: "שאל, בנאדם, לנתיבות עולם, שאל, אי הדרך, אי?" (מתוך המוטו של י.ח. ברנר בשער "המעורר").

בשיח רב משתתפים זה הופכת המלחמה לנקודת מוצא. בשום אופן לא לעיקר.

הצורה השלטת בקובץ היא שיחת הלוחמים. התוכן המטביע חותם הוא החוויה המסעירה של אחוות הלוחמים שקודשה ברכבי הסיירים, בצוותי הטנקים, בכיתות הצנחנים. רוח גבהים צלחה על הנערים בעת צלחו בגופם את שדות הקטל והמוות – היא המהמה בדפים אלו. לא מלח הארץ! רק גיד ברזל היה הדור הזה בזרועו המסולעת של העם.

בין השיטין צומחות ההסתייגויות מחברה מנצחת הנוטה לראות בהישג הצבאי עדות נחרצת ובלעדית לצדקת ערכיה וליושר אורכותיה.

יימצא פה יותר מקורטוב של זעם שמקורו בסירוב לאותן ציפיות המבקשות לראות בהיותנו "חיילים טובים" – שירותינו המובהק לחברה"

מדוע גבר ההרג? ויגיל לוי

הכותב הוא חבר סגל האוניברסיטה הפתוחה וחיבר את הספר "מצבא העם לצבא הפריפריות"

לסיכון בשל החיכוך הרב עם האוכלוסייה האזרחית המתקוממת.

כשפרצה אינתיפאדת אל-אקצה, הצבא כבר היה מוגבל מבעבר בכל הנוגע ליכולת לחשוף את חייליו לסכנה, בשל נסיבות הנסיגה מלבנון והתערבות ההורים בעניינים אלה. במקביל, גברה הלגיטימציה של דיכוי בכוח ביחס לרשות הפלשתינית, משום שישראל "הציעה הכל" בקמפ-דייוויד בעוד שהפלשתינאים הגיבו באלימות. זאת ועוד, ישראל כבר לא נתפשה כאחראית לנעשה בשטחים, לאחר שהעבירה, פורמלית, את האחריות עליהם לרשות.

שינוי ההרכב החברתי של יחידות השדה, באופן שהגביר את הנוכחות של קבוצות דתיות ופריפריאליות, האוחזות ברובן בהשקפת עולם נצית, על חשבון המעמד הבינוני החילוני, וצמצום התלות בכוחות המילואים החלישו גם את הפוטנציאל של צמיחת מחאה בצבא במצבים של שימוש-יתר בכוח. השימוש בכוח איפשר לצבא להקטין את החיכוך עם האוכלוסייה הפלשתינית, בוודאי בעזה, שבה הצבא לא שב למרכזי הערים, אך הוא עדיין המשיך לסכן את חייליו במגע ישיר עם המיליציות הפלשתיניות, כפי שהדבר משתקף ביחס ההרוגים, הדומה לזה של האינתיפאדה הראשונה, שעלה ל-9:1.

הבקיעים בלגיטימיות, ושיקולים אחרים, היו הסיבה לנסיגה מעזה ב-2005. מאז, הצבא "שלט מרחוק" על עזה

מבצע "עופרת יצוקה" מעלה על פני השטח את אחד הפרדוקסים של חברות השוק הדמוקרטיות: ההתמודדות עם הירידה בנכונות החברתית להקריב חיים במלחמה. הרגישות הזאת מתבטאת בלחץ פוליטי, המגביל את היכולת להפעיל כוח. כמענה, מעצימות המדינות את השימוש בטכנולוגיה מתקדמת, המגבירה את ממדי ההרג וההרס בצד השני, ובכך מצמצמות את הסיכון הנשקף לחייליהן. כך נהגה ארה"ב בצל טראומת וייטנאם וכך גם ישראל. זה ההקשר הרחב יותר של מבצע "עופרת יצוקה". כדי להבינו יש לבדוק כיצד השתנה היחס בין הרוגי צה"ל להרוגים בקרב האזרחים הפלשתינאים. נבודד את הבחינה לגזרת עזה.

היחס בין הרוגי צה"ל להרוגים הפלשתינאים שאינם לוחמים עלה מ-1:6 באינתיפאדה הראשונה ל-1:48 ב"עופרת יצוקה" (נכון ל-15.1.2009, בהתבסס בעיקר על נתוני בצלם). כלומר, הסיכון שלפניו הועמדו חיילי צה"ל פחת בעקביות לטובת הגדלת הפגיעה באזרחים פלשתינאים. לכאורה, הפעלת הכוח הישראלית היא תגובה להסלמה הפלשתינית - מהפגנות אלימות באינתיפאדה הראשונה לפיגועי טרור באינתיפאדת אל-אקצה ולירי קסאם לאחר ההתנתקות. אלא שאין מדובר רק בהפעלת אש, אלא בשינוי של מודל השליטה על האוכלוסייה, שבתורו שינה גם את מודל הפעלת האש. לכן, יש להסביר את השינוי בהפעלת הכוח באמצעות שינויים בלגיטימיות של הקרבת חיים ושל השימוש בכוח.

באינתיפאדה הראשונה, שנתפשה כהתקוממות עממית, מידת הלגיטימיות של השימוש בכוח היתה נמוכה, הן בשל אחריותה של ישראל לאוכלוסייה הפלשתינית שתחת שליטתה הפורמלית, והן בגלל החשש, כי בשל האיזון שהיה קיים אז עדיין בין חיילים משמאל ומימין - שימוש בכוח-יתר יפורר את הצבא. הלגיטימיות של הקרבת החיים החלה לרדת על רקע שיח המחאה התקדימי של מלחמת לבנון הראשונה, אבל לא ברמה שתגביר את הנטייה לצמצם את חשיפת החיילים לסיכון. התוצאה היתה שימוש מוגבל יחסית בכוח, במחיר חשיפת החיילים

<p>באמצעות נשק טכנולוגי מתוחכם ומודיעין יעיל. הנסיגה, הנפגעים האזרחים. בה בעת, גישה זו נהנתה מלגיטימיות ועליית החמאס, הגבירו את הלגיטימיות של הפעלת כוח כל אימת שהעזתים ירו קאסם, והרגישות המתגברת לנפגעים העניקה קדימות להפעלת נשק קטלני, ללא סיכון החיילים. התוצאה היתה עלייה תלולה ביחס הנפגעים בין הצדדים - פי 3.5 בקירוב, ל-33:1. יחס הנפגעים עלה עוד יותר במבצע "עופרת יצוקה", ל-48:1.</p>	<p>הנפגעים האזרחים. בה בעת, גישה זו נהנתה מלגיטימיות גבוהה על רקע הסלמת ירי הקאסם.</p> <p>כך פועלת חברת שוק דמוקרטיה: מתמודדת עם רגישות פנימית באמצעות הפעלה מרחיבה של כוח קטלני כלפי חוץ. הדמוקרטיה, במובנה המהותי, אינה נשכרת מכך, אך ישראל אינה שונה מבחינה זו מדמוקרטיות רבות אחרות.</p>
--	--

החשש מנפגעים, ומכך שידי הצבא ייכבלו עקב כך מוקדם מהדרוש, הביאו לירי מסיווי בכל מקום שבו התעורר חשד לנוכחות לוחמי חמאס - מדיניות שהרחיבה את מעגל

מבצע "עופרת יצוקה" כביטוי למאבק במזרח-התיכון:

רקע היסטורי וניתוח פוליטי

אחיה יצחקי

הרצאה בבית-מדרש בוגרי המכינה ע"ש רבין

6.2.2009

חלק ראשון

רקע היסטורי – שתי אוריינטציות בתוך העולם הערבי

1. המודרניזטורים:

אוריינטציה אחת חותרת לתהליכי פיתוח ומודרניזציה של העולם הערבי, במטרה לקדם אותו לקשר והשתלבות עם עולם התעשייה והתרבות המערבית. המילה "מערבי" לא מדויקת, כי בתחום הזה יושבות גם מדינות כמו יפן, אוסטרליה, דרום קוריה, ולא רק אירופה וצפון אמריקה. במילה "מערבי" אנחנו מתכוונים לכל אותו תחום של התפתחות טכנולוגית, עליה ברמת החיים, שינויים תרבותיים משמעותיים ביחס להשכלה, לתפיסת העולם המודרנית וכו'. יש בתוך העולם הערבי זרם חזק ויציב שרוצה לקדם אותו לקשר ולדפוס כלכלי, חברתי, רעיוני ופוליטי, שיהיה משתלב עם תרבות עולם התעשייה הדמוקרטית, ליברלית, סוציאל-דמוקרטית הצומח במדינות התעשייה. השם הלא-מדויק של הזרם הזה הוא "המתונים" או "הפרגמטים". זה לא שייך למתונות וקיצוניות, אלא לתפישות עולם. אין מתונים וקיצוניים, פרגמטיים ואידיאולוגיים, טועים וחכמים. כל המינוחים הפסיכולוגיסטיים האלה מיותרים בניתוח פוליטי. צריך להבהיר על אילו מגמות ענייניות המערכת עובדת ולכן חותרת קבוצת הנהגה מסוימת וקבוצות הכוח שיושבת סביבה. הניסיון שלהם לאורך זמן הוא לבצע את תהליך המודרניזציה והפיתוח של העולם הערבי, במגמה לשלב אותו עם התפישות המודרניות של תעשייה, ליברליזם, דמוקרטיה, סוציאל-דמוקרטיה וכו'.

בתורקיה – אתא תורק

בתוך הזרם הזה השמות המפורסמים ביותר הם: אתא תורק, בתורקיה שאחרי מלחה"ע ה-1, שעושה על תורקיה את המהפכה הגדולה של תהליך המודרניזציה וניתוקה מאופייה הפיאודלי-המסורתי. בתורקיה היום מתנהל מאבק מחודש בניסיון לגלגל אחורה את הרפורמות של אתא תורק ולעשות בתורקיה את מה שהאייטולות עשו למשטר השאה באירן, אם כי במבנה אחר ובתהליכים אחרים. זה קשור לעמדה היום של ראש ממשלת תורקיה לגבי עניין החמאס והעזה. העניין המרכזי שלו אינו תמיכה בחמאס ולא ביקורת על ישראל, אלא ליצור סמן רוחני שתורקיה שייכת לאסכולה האיסלאמית במזה"ת, ולא לאסכולה הפרו-אמריקאית-ישראלית, הקשורה עם האוריינטציה על המערב.

במצרים – נאצר

אח"כ בקבוצה הזאת, אנשים מאוד מוכרים: השאה באירן, שרצה להפוך את אירן למשהו כמו גרמניה או יפן של המזה"ת; נאצר במצרים, עם הניסיון הגדול שלו לעשות את תהליך המודרניזציה במצרים, לשחרר אותה מהמסגרת של דפוס הקולוניאליזם הבריטי, לבנות את סכר אסואן, לחשמל את הכלכלה המצרית, ואפילו ללכת למסע של ריסון הילודה בקרב המשפחות המצריות, כדי שיהיה אפשר להעלות את רמת החיים, את רמת ההשכלה ואת רמת הצריכה. הוא נכנס בעניין הזה לעימות חזיתי עם האחים המוסלמים, שניסו לרצוח אותו כבר ב-1954, כלומר שנתיים אחרי שהתהליך התחיל. המהפכה היתה ב-1952, אבל ההתייצבות היתה מ-54-53, ואז ברגע שהם הבינו שמצרים הולכת לתהליך השינוי הגדול, הם ניסו לרצוח אותו. נאצר הוביל את המודרניזציה לא בהצטרפות לארה"ב, אלא לגוש מדינות שלא היה מעורב בחלוקת המזה"ת בין חזית מערבית לחזית קומוניסטית, על תקן של חציה בתנאי מלחמה קרה מזרח-תיכונית, אלא לגוש שצמח באותה תקופה ונקרא "המדינות הבלתי מזדהות". הרעיון היה לא להתייצב עם-נגד צד, אלא "לרקוד על שתי החתונות" ו"לינוק משני העטינים". זאת היתה המדיניות גם של נאצר, גם של טיטו באירופה (יוגוסלביה) וגם של נהרו בהודו.

בתנועה הלאומית הערבית – הסכם וייצמן-פייסל והכשלתו

בתוך התנועה הלאומית הערבית המנהיג שניסה להוביל את המהלך הזה היה פייסל, שהגיע למו"מ עם וייצמן ב-1919 וחתם איתו בינואר על חוזה וייצמן-פייסל, כשהרעיון היה לחלק את המזה"ת לא בין שתי אימפריות אירופיות מנצחות, אנגליה וצרפת, אלא בין שתי תנועות לאומיות, שיקימו מדינות לאום מודרניות: מדינה ערבית גדולה מתורכיה עד תימן ומדינה ציונית גדולה מהים ועד הרכבת החיג'אזית¹, כתהליך של שיתוף פעולה כלכלי ותרומה לתהליך המודרניזציה הכפול, גם של התנועה הציונית ובמקביל של התנועה הלאומית הערבית. אחד הסעיפים בהסכם היה התחייבות של התנועה הציונית לשלוח משלחת חקר כדי לברר אם יש פרויקטים כלכליים גדולים שאפשר לקדם במדינת ערב הגדולה וגם לגייס הון בינלאומי כדי לבצע את תהליך המודרניזציה שלה. זאת במקביל לתהליך הבנייה של המדינה הציונית, שייבנה בשני שלבים: קודם כל חופש עלייה, קניית קרקעות, בניית משק, עד שהיהודים יהיו רוב בא"י – לא שממערב לירדן, אלא בא"י של תכנית וייצמן-אהרונסון, עד המסילה החיג'אזית. ברגע שהם יהיו רוב תוקם מדינה יהודית ציונית, שבתוכה כמובן יהיה גם

¹ הרכבת החיג'אזית – המסילה שמובילה מדמשק עד לאל-מדינה, דרך הירמוק באזור דרעה, דרך רבת-עמון של היום, ומשם בקשת לכיוון חצי האי ערב, לכיוון החיג'אז. למסילה הזאת שתי שלוחות מערבה: אחת מדרעה לחיפה, זאת "רכבת העמק", והשנייה לכיוון עקבה, החוף הצפוני של מפרץ אילת. המסילה הזאת נבנתה מ-1900 עד 1908. אם תסתכלו על מפת המזה"ת מ-1908 תראו את קו המסילה החיג'אזית. ב-1919, אחרי מלחה"ע ה-1, כשוייצמן ביקש מאהרון אהרונסון לשרטט את דרישת הציונות ע"פ הצהרת בלפור מועדת השלום באירופה, אז הקו של המדינה הציונית היה פחות או יותר מהליטאני בצפון, דרך המסילה החיג'אזית במזרח, עד לאזור עקבה ואיזושהי הרחבה מערבה עד למה שהיה גבול האימפריה העות'מאנית-מצרים, שנקבע ב-1906, עד לנחל אל-עריש.

מיעוט ערבי. לא מדברים על מדיניות של טרנספר, אלא בתוך השטח של א"י יהיו מיליון-שני מיליון ערבים ו-10-8 מיליון יהודים. תוקם מדינה בעלת אופי ציוני, תרבות מודרנית, בקשר של שילוב עם מזה"ת מודרני. זה הסכם וייצמן-פייסל, שאותו הכשילו הבריטים והצרפתים. זאת היתה התכנית שעליה הלכו וייצמן-אהרונסון, ועליה הסכים פייסל. כך שגם בתוך התנועה הערבית פייסל היה איש המודרניזציה. עליו אמרו בבידור באותה תקופה, שהוא בניגוד לכל שאר השייחים של איזור החיג'אז "יש לו אישה אחת והרבה ספרים". זה היה הניגוד בינו לבין התרבות של אותם שייחים מקביל לו (למי שלא הבין: שיש להם הרבה נשים וספר אחד). הוא היה הבן שהוביל את המו"מ עם אנגליה ועם התנועה הציונית. הצרפתים והבריטים הביסו אותו. בסיכומי של דבר הבריטים נתנו לו כפיצוי את השליטה על עיראק. לאח שלו הם נתנו את האמירות שנקראה טרנס-ג'ורדן. זאת היתה עבודה של צ'רצ'יל ב-22-1921. כל החלק הצפוני של המזה"ת הועבר לידי מנדט צרפתי והם עיצבו שם את סוריה ואת לבנון ע"פ מיטב המסורת הקולוניאלית של "הפרד ומשול": תן למיעוט לשלוט על הרוב ותיצור מצב של סכסוך קבוע, כדי שאתה תוכל לשלוט על שני היריבים. כך הם בנו את לבנון במאזן בין מוסלמים לנוצרים, והשליטו על סוריה את שתי עדות המיעוט, העלאוויים והדרוזים, בניגוד לרוב הסוני, מה שמלווה את ההיסטוריה הלבנונית והסורית מאז ועד היום.

המודרניזטורים כיום

בתוך המזה"ת יש זרם פוליטי מודרניזטורי, שיש לו מנהיגים מובהקים, גם היסטורית וגם אקטואלית. גם בתוך התנועה הלאומית הפלסטינית המאבקים האלה באים לידי ביטוי בצורה מאוד בוטה משנות ה-20, מגיעים לכמה שיאים מאוד חריפים בשנות ה-30, ה-40 וה-60. הממשיכים המודרניים של זרם המודרניזציה זה המלך חוסיין בירדן ובנו עבדאללה. חאפז אל אסאד היה אחד המנהיגים שלחמו בעד תהליכי המודרניזציה של סוריה, עם המגבלות הפנימיות בתוך המדינה הסורית. וכמובן סאדאת, שייצג את אחת מנקודות ההתקדמות החזקות ביותר של המוכנות להסכם שלום עם ישראל, שיכלול בתוכו גם שלום ישראלי-פלסטיני-ירדני, מה שנבלם ע"י בגין ב-77. בתוך התנועה הלאומית הפלסטינית המנהיג המובהק שמייצג את הקו הנאצרי-סאדאתי-שאהי-אתא תורקי זה כמובן אבו-מאזן, שהוא היריב ההיסטורי הגדול של עראפת ושל האחים המוסלמים.

יחסם של המודרניזטורים אל התנועה הציונית

לקו הזה בתוך העולם המזרח-תיכוני אין קשר לציונות, הוא לא נגזר מתוך המפעל הציוני. אבל ברגע שהמפעל הציוני מתחיל להתפתח כאן, לקו הזה יש עמדה ברורה כלפי המפעל הציוני, שהולך ותופס מעמד מתוך הדינמיקה והיכולת הפנימית שלו לבנות משק, לבנות חברה ולבנות כוח פוליטי אזורי. קו המודרניזציה, ביחסו אל התנועה הציונית, חותר לאופן של הסדר מדיני יציב שבו אפשר יהיה לשתף פעולה עם האלמנטים המודרניים המתקדמים של התנועה הציונית עצמה, ולראות בה שותף – ולא סתם שותף, אלא שותף מוביל בתהליכי המודרניזציה והפיתוח של המזה"ת. הדוגמא המעניינת ביותר היא הסכם וייצמן-פייסל. כבר ב-1919 פייסל רואה את התנועה הציונית לא כאויב אסטרטגי, אלא כשותף אסטרטגי נגד שני האויבים האמיתיים שלו – הקולוניאליזם הבריטי והצרפתי – שהם באמת מכשילים את התכנית, ובסופו של דבר מדיחים אותו מדמשק ומעיקים לו את "כלוב הזהב" של עירק. בהמשך נראה שגם בתוך התנועה הלאומית הערבית והתנועה הלאומית הפלסטינית היחס אל הציונות נגזר מתוך תפישת העומק של החזון הערבי של זרם המודרניזציה.

יחסה של התנועה הציונית אל המודרניזטורים

גם הציונות לא עשויה מעור אחד וממימד פוליטי אחד. גם בתוך הציונות מתנהל מאבק מאוד קשה: עם איזה זרם בעולם הערבי ובעולם הבינלאומי תלך הציונות? מאבק בין וייצמן לבין היריב הגדול שלו, שמקים מ-1925 את התנועה שמטרתה לשנות את המדיניות הציונית מחיפוש הפייסלים בעולם הערבי, למדיניות של עמידה נגד תהליכי המודרניזציה של העולם הערבי, בברית עם אותם גורמים אירופים שמעוניינים במזרח תיכון שנשלט ע"י כוחות קולוניאליים ומקיים תרבות פיאודלית מפגרת, מייצא חומרי גלם ולא מבצע תהליך של פיתוח ומודרניזציה פנימית. זו בעצם התפיסה הגדולה של ז'בוטינסקי, שמתייצב צול וייצמן וטוען של לבצע שינוי של המדיניות הציונית, ולא לחפש פייסלים, אלא להיפך – לחפש את אותם אלמנטים אירופיים שמנתגדים לפייסליות של המזה"ת. הוא כתב על זה את אחד המאמרים הגדולים שלו שנקרא "קיר הברזל", וקורא לתנועה שלו "שינוי", רק בלועזית "שינוי" נקראת "רביזיה" ולכן קוראים לה התנועה הרביזיוניסטית. כך שגם כשאומרים "ציונות" צריך לזכור שהיא איננה קו פוליטי אחיד, אלא בתוך הציונות כבר מראשיתה – ברגע שניתנה הצהרת בלפור והולכים להקים בית לאומי לעם היהודי בא"י – כבר מתחיל פילוג פנימי בתנועה הציונית לגבי השאלה: מה יהיה אופיו של הבית הלאומי הזה, ואם אילו גורמים ובאילו מגמות הוא ישתלב בתוך המציאות המזרח תיכונית? ז'בוטינסקי חשב שהתנועה הציונית צריכה להתקיים כמו אלג'יר, כמו רודסיה, כמו דרא"פ, כמו קונגו הבלגית. התנועה הציונית צריכה להיות חלק מהקולוניאליזם העולמי במזה"ת: כלפי חוץ – קיר הברזל, וכלפי פנים – המאמר "אני חנווני". נתניהו הוא הממשיך הכי נקי שלו היום. ז'בוטינסקי אמר: הציונות צריכה להתחבר עם האימפריות האירופיות, בעיקר עם בריטניה ולהגיד לה כך: במקום שאתם תשמרו על האימפריה באמצעות חיילים בריטיים – תנו לנו, אנחנו נהיה קבלן המשנה של האימפריה הבריטית במזה"ת. תנו לנו כוח ואנחנו מבטיח שתשארו במזה"ת למצח, שלא תהיה פה מודרניזציה ולא תהיינה תנועות שחרור לאומיות. הוא אומר את זה עוד יותר חזק: אם האימפריה הבריטית לא תסכים לאמץ את הציונות כמבצר קדמי – נפנה לצרפת, ואם לא – לאיטליה. להזכירכם איטליה אז זה הפשיזם של מוסוליני.

2. האנטי-מודרניזטורים:

מול הקו הנ"ל, בתוך העולם הערבי קיים קו נגדי. הקו הנגדי הזה חותר לקבע את אופיו המסורתי של המזה"ת – כלכלה פיאודלית, שליטה היסטורית של מנגנוני שלטון בירוקרטיים מסורתיים, ולא רוצה בשום אופן לבצע תהליך שינוי ופיתוח שפירושו רפורמה

פנימית בתוך העולם הערבי. תהליך של שינוי ופיתוח תמיד מכה סקטורים מסוג אחד על חשבון קידומם של סקטורים מסוג אחר. שלא תהיה שום אי-הבנה בעניין הזה: תהליך פיתוח לא עושה טוב לכולם! הוא דופק חזק מאוד את המגזרים המסורתיים ומקדם במקומם סקטורים אחרים במערכת החברתית. אין כאן תפיסה שפיתוח ומודרניזציה זה חזון משותף של כל בני החברה, כיוון שכולם רוצים שיהיה טוב. לזה אין שום קשר לא לפוליטיקה ולא להיסטוריה. ברור שמעמד של אפנדים גדולים, בעלי אחוזות, מנגנונים בירוקראטיים שעוברים בירושה ומלוכה היסטורית – רואה בתהליכי פיתוח ומודרניזציה הקמת כוחות חברתיים שכוללים – ארגוני פועלים, איגודים מקצועיים, מפלגות ודפוס פרלמנטרי – אסון חברתי קשה, שישלול ממנו את זכויות היתר ואת מעמדו ההיסטורי בחברה. לכן – שלא תהיה שום אשליה בעניין הזה – המילה מודרניזציה היא לא חזון משותף, אלא נושא המאבק הפנימי הקשה ביותר, יותר קשה מכל מאבקי החוץ. אל תשכחו שמי שמדיח את פארוק (מלך מצרים האחרון), ומי שמאיים בהרג נאצר, ומי שמדיח את השאה, ומי שתולה אלפי אנשי אנשים ברחובות זה לא התנועה הציונית ולא האמריקאים – זה תמיד המאבקים הפנימיים בתוך העולם הערבי עצמו. האויב האמיתי, הקשה והמסוכן הוא האויב הפנימי – תמיד זה כך. המאבק הזה הוא החשוב ביותר. אותו הרבה פעמים מנהלים בדפוס חיצוני. המאבק הוא לא נגד המערב. זה לא מסע צלב של השתלטות האסלאם על העולם – זה שטויות.

בן-לאדן ואמריקה

בן-לאדן פוצץ את התאומים בארה"ב לא כי יש לו משהו נגד אמריקה. אם אמריקה היתה מתחייבת לבן-לאדן שהיא לא מקבלת אף סטודנט ערבי לארה"ב, ולא שולחת אף מהנדס אמריקאי למזה"ת, ומתחייבת לייצא מהמזה"ת רק נפט גולמי, ולא להקים במזה"ת שום בית זיקוק, ושום תעשייה פטרו-כימית, ולא טכניונים, ולא אוניברסיטאות, בן-לאדן – לא רק שלא היה מפוצץ את התאומים – אלא היה בונה לאמריקאים עוד תאומים, ובתור צ'ופר עוד ננס קטן. כלומר, אין לו שום דבר נגד האמריקאים. זה לא "מיסיון" מוסלמי, להיפך. פעולה המיסיון נעשית ע"י הקמת בתי-חולים, בתי"ס, טיפול באלמנות ויתומים. מיסיון מטרתו לרכוש לבבות. מטרת המדיניות של בן-לאדן היא לבצע עצירה של האמריקניזציה במזה"ת. אין לו שום עניין נגד ארה"ב. מה שהוא נלחם נגדו זה אמריקניזציה של המזה"ת. זה מבחינתו קו אדום.

דת ופוליטיקה

מטרתו של בן-לאדן היא ליצור מצב שבו המזה"ת ימשיך להיות חברה פיאודלית. הדרך הרוחנית לשמר חברה פיאודלית זה לתרגם את האסלאם באופן מסוים. מתוך האסלאם לא נגזרת שום מסקנה חברתית, כמו שמתוך היהדות לא. בתוך היהדות שלושה שיכולים להיות יהודים כשרים ע"פ ההלכה ומקיימי תרי"ג מצוות באופן חמור: אחד יכול להיות רב של נטורי קרתא, שמתנגד לקיומה של מדינת ישראל וביום העצמאות מרים דגל שחור לחצי התורן; אחד יכול להיות רב ב"מזרחי", או אפילו סוציאליסט ב"הפועל המזרחי", להיות בקיבוץ כמו טירת צבי ולהיות רב כשר ע"פ ההלכה במאה אחוז; ואחד יכול להיות איש "גוש אמונים" מהכוחות הכתומים, שזה פשיזם יהודי של תפישה משיחית, ביטול הדמוקרטיה והקמת מדינת חזון בסגנון של פשיזם כתום. ושלושתם ע"פ אותה הלכה. שלושתם מקיימים את אותם הדינים, ושומרים את אותן המצוות ומתפללים את אותן התפילות באותם בתי-כנסת. ובכל זאת אחד הוא אנטי-ציוני נושך, אחד הוא ציוני סוציאליסטי ואחד הוא פשיסט אנטי-דמוקרטי. אפילו שלושה צבעים יש להם: לאחד יש צבע שחור, לשני אדום-כחול ולשלישי יש צבע כתום, וכולם אותו הדבר – אוכלים בשר כשר, שומרים שבת כהלכתה וכו'. מבחינת הכשרות הם באותו צד, מבחינת הפוליטיקה הם האויבים הכי קשים שאפשר להעלות על הדעת. לכן השאלה היא לא דת. דת היא רק מנגנון רוחני שמגייס אנשים לפעילות מסוימת. הפוליטיקה היא לא נגזרת של הדת, אלא הפוליטיקה משתמשת בדת לשם גיוס אנשים לפעילות. בשם אותה דת אפשר להלחם בציונות, או לבנות ציונות כחברת רווחה סוציאל-דמוקרטית, או לחתור למדינה משיחית שמובילה לפשיזם הלכתי על התוצאות שלו². באותו אופן העניין הוא לא האסלאם. בשם אותו אסלאם אתה יכול להיות סאדאת, שרוצה להקים מרכז דתי משולש בסיני של יהדות, נצרות ואסלאם, כדי להראות ששלושת הדתות יכולות ללכת למדיניות של שיתוף פעולה ופיתוח מזרח תיכוני. בשם אותו אסלאם אתה יכול ללכת לכיוון של השייח יאסין, האחים המוסלמים במצרים או האייאטולות. השאלה אינה האסלאם, אלא את מה משרת האסלאם: האם האסלאם הוא בשירות תהליכי מודרניזציה ופיתוח או בשירות התהליכים של החברה השמרנית והאופי הפיאודלי החברתי שלה?

האנטי-מודרניסטים והמערב

בעניין הזה מאוד חשוב להבין שבן-לאדן, וגם האייאטולות הם לא נגד המערב, להיפך – הם אומרים למערב: אנחנו רוצים שתוציאו מהמזה"ת נפט גולמי. נקודה. אל תקימו לנו בתי זיקוק, תעשיות פטרו-כימיות, טכניונים ואוניברסיטאות – רק נפט גולמי. אם אתם מתחייבים לזה, אנחנו נשאב כמה שאתם רוצים, מתי שאתם רוצים. ומה נעשה עם הכסף של הנפט הגולמי: מנגנון צבאי, ונשקיע אותו באירופה במשחקי בורסה פיננסיים, נקנה מארקים, יינים ופראנקים. דבר אחד אנחנו לא עושים – זה אולטימטיבי – לא מפתחים תעשייה מקומית, לא מפתחים חברה מודרנית. כי תעשייה פטרו-כימית לא רק מייצרת מוצרים, אלא היא בעיקר מייצרת חברה חדשה. היא מייצרת פועלים, הנדסאים, מהנדסים, טכניונים. תהליך של תיעוש הוא לא רק יצירת המוצרים. בית חרושת לא רק מייצר ברגים. הוא מייצר איגוד מקצועי.

² "פשיזם הלכתי" כזה כבר קרה בהיסטוריה פעמיים: פעם במרד של 66-70 ("המרד הגדול" וחורבן בית שני) ופעם במרד של 132-135 (מרד בר-כוכבא). זה היה הוכיח הגדול בין רבי עקיבא ובין החכמים בזמנו, שאמרו לו: יצמחו לך עשבים בכפות ידיך לפני שזה יהיה משיח בן-דוד, כי הוא חשב שבר-כוכבא הוא משיח בן-דוד. הוא לא באמת חשב שבר-כוכבא הוא משיח בן-דוד. הוא חשב שדרך זה הולכים לעשות מדיניות מסוימת, שעליה התנגדו חזק והסוף היה סוף: הרומאים הודיעו שכל מי שמסמך (לרבנות), כל מי שמוסמך וכל עיר שיש בתוכה הסמכה דינם חורבן ומוות. זה לקח דור שלם עד שעלה לראש הסנהדרין אדם שהציג את הקו ההפוך לרבי עקיבא, ר' יהודה הנשיא, שקיבל מהרומאים היתר מוחלט ובנה את הסנהדרין בבית שערים. הוא ישב עם קיסרי רומא על שולחן משותף ואכלו ביחד אפרסמונים, שזה השמפניה והקוויאר של אז, וקיבל מהרומאים זכויות מופלגות לגבי קרקע, מסחר ופיתוח היישוב היהודי בא"י. הרומאים אף פעם לא היו נגד היהודים.

הנשק הגרעיני

התפקיד של האטום הוא למנוע מהאמריקאים להכריח אותם להקים תעשייה פטרו-כימית. התפקיד של האטום האירני איננו לכבוש את העולם. תפקידו הוא להבטיח שהאמריקאים לא יעשו להם את מה שהם עשו בעירק. זאת אומרת, ליצור מצב שמבחינת המערב המזה"ת שייך לאיטולות. בכל הכסף שהם מקבלים על הוצאת נפט גולמי הם קונים תזקיני נפט. את הנפט הגולמי הם מייצרים – אבל את הבנוי הם קונים. שואלים אותם: אז למה אתם לא מקימים בתי-זיקוק? הם אומרים: אופס, בתי זיקוק זה התחלת הדרך שממנה אי-אפשר לחזור. ההבדל בין נפט גולמי לבתי-זיקוק זה שנפט גולמי חי בסדר עם חברה פיאודלית, ובתי-זיקוק זה אומר שאירן תוך כמה דורות תהפוך להיות יפן וגרמניה. תעשייה זה השכלה, מנגנונים, איגודים מקצועיים. בהרבה מאוד מקומות בעולם אליטות פיאודליות נלחמות בכל כוחן נגד הכניסה של תעשייה. את התעשייה הצבאית (והגרעינית), לעומת זאת, הם הופכים למכשיר מבודד שמטרתו להגן על חברה פיאודלית-מסורתית, שהאופי החיצוני שלה הוא אסלאמי.

המערב ואירן

אחמדינז'אד עצמו, כמו משעל, כמו בן-לאדן, הם אנשים מודרניים עם השכלה מודרנית. הם יודעים מה זה פרויד ודרווין. הם מתייחסים אל שאלת הדת בתור מכשיר גיוס למען מדיניות מסוימת, ולא נגזרת של תפישת העולם שלהם. ובמערב יש אותה אסכולה שמעוניינת בזה. המערב גם כן מתפצל בין אינטרס להקים באירן תעשייה פטרו-כימית, כך שלכל אירני יהיו מקרר, ומכונת כביסה, וטלוויזיה עם מסך פלזמה, וטנדר טויוטה בחצר, ופעם בשנה יבוא בתור תייר – פעם למגדל אייפל ופעם לאמפייר-סטייט-בילדינג. ויש במערב אלמנטים חזקים מאוד שאומרים: לא, אנחנו רוצים שאירן תהיה רק ספק של נפט גולמי, ואת הפטרו-דולרים לא תשקיע במקררים ובתנורי אפיה, אלא בבורסות של שוויצריה. כך שגם המערב בעניין הזה מופצל ביחס למציאות המזרח תיכונית. לא כל המערב רוצה שאירן תיראה כמו יפן ורמת החיים בה תהיה כמו בגרמניה. יש במערב כאלה שרוצים שאירן תהפוך למדינה מודרנית ותשתלב בשוק מוצרי הצריכה של התעשייה המערב. ויש בתוך המערב אלמנטים שרוצים את אירן כספק של חומרי גלם, קניין של תחמושת – רצוי גרעינית, ובכל עודפי הפטרו-דולרים ישחקו בבורסות של אירופה, ובלבד שלא יעשו מודרניזציה. הפיצול הוא לא בין המזה"ת לבין המערב (כמו בתפישת "מלחמת הציוויליזציות"). הפיצול הוא בתוך המזה"ת ובתוך המערב.

צרפת, ארה"ב והמהפכה באירן

לכן ערב המהפכה נגד השאה, היו כאלה שרצו לחזק אותו, והיו כאלה שדאגו לשלוח אליו בשיא המאבק את חומייני מצרפת לטהרן. זה מאוד דומה למה שהגרמנים עשו כשהם שלחו את לנין בקרון חתום משווייצריה לרוסיה, לא בגלל שהם אהבו את לנין, ולא בגלל שהם אהבו את העם הרוסי. הם ידעו שלהזריק את לנין לתוך רוסיה, כמו שלהזריק את חומייני לתוך אירן, זה כמו להזריק חיידק שישלים את התהליך הפנימי של הפלת השאה או של הפלת הצאר. כשהצרפתים שלחו את חומייני בשיא המאבק זה לא בגלל שהם לא מבינים את משמעות התהליך, אלא שהם מעדיפים אירן של חומייני עם נפט גולמי ומרוץ גרעיני, על פני אירן של השאה עם תעשייה פטרו-כימית ומקרר וטנדר לכל אירני. "צרפת" זה גם הכללה. הארצות בד"כ משקפות דומיננטיות של קו מדיני בתוכן. המאבקים האלה קיימים לא בין ארה"ב לבין צרפת, אלא בתוך ארה"ב ובתוך צרפת. בקטעים מסוימים של ההיסטוריה, מדיניות שהיא דומיננטית במדינה מסוימת משקפת את המעורבות שלה בתהליכים המזרח תיכוניים.

המאבק העכשווי בתוך התנועה הלאומית הפלסטינית

ארגוני הטרור בתוך המאבק הפנים-ערבי

אותו דבר לגבי החיזבאללה: כשנסראללה נתן את הנאום אחרי מלחמת לבנון השנייה מי שהגן עליו באוויר היה חיל-האוויר הצרפתי, שמנע מחיל-האוויר הישראלי להגיע מעל בירות בסוף המלחמה. מדינה שמעדיפה את אירן כמייצאת נפט גולמי, ועוסקת בהגנה על הפיאודליות שלה באמצעות מרוץ חימוש גרעיני במזה"ת, מוכנה לשלם גם את מחיר סכנת הטרור, על מנת להשאיר את המזה"ת ברמת הפיתוח הפיאודלית שלו. בתנועה הזאת יש במצרים את האחים המוסלמים, בתנועה הלאומית הפלסטינית את החמאס, בלבנון את החיזבאללה, באירן את משטר האיטולות ואחים מוסלמים בסוריה. במדינות השונות יש אלמנטים שחותרים נגד תהליכי המודרניזציה. המנוע שלהם לגייס ציבור ולהציג את זה באופן ציבורי מול החברה שלהם זה השימוש באסלאם, באופי המסוים שאנחנו קוראים לו "רדיקלי" (מהפכני)³. למרות שעקרונות אין שום בעיה להיות מוסלמי דתי ופרופסור לפיזיקה. איך זה נראה כלפי חוץ? זה נראה כאילו התנועה האסלאמית היא תנועת המהפכה המזרח תיכונית. הפוך – היא התנועה הניאו קולוניאלית. מי שרצה את תהליכי המודרניזציה האנטי קולוניאליים היו אנשים כמו אתא תורק, נאצר, השאה. מי שחזר לדפוס הקולוניאלי של מזרח תיכון כספק חומרי גלם, עם תת פיתוח ומבנה פיאודלי – זו התנועה ה-so called "רדיקלית". "הרדיקלים" משתפים פעולה עם הזרם הקולוניאלי, ותהליכי הפיתוח, שנקראים ה"ניאו-אימפריאליזם", הם אנשי המודרנה שבקשר עם המערב התעשייתי.

החמאס ואבו-מאזן

כל ארגון טרור שייך למערכת פוליטית חברתית מסוימת. לחמאס בעזה אין מטרה להרוס את מדינת ישראל. יש לו מטרה אחת: שרצועת עזה לא תיראה כמו רמאללה של אבו-מאזן. החמאס רוצה שרצועת עזה תמשיך להיות חברה שנשלטת ע"י המערכות הפיאודליות

³ ניקולו מקיאווולי אמר על השליט ש"כל הנעשה לטובת הדת, אפילו מוחזק בעיניו כזב, חובה עליו לסייע בידו ולהגדיל אותו." כלומר – שימוש בדת כאמצעי שלטון.

והצבאות, ולא רוצה תהליכי מודרניזציה. החמאס לא חושב שהוא הולך לפרק את מדינת ישראל. מה שהוא כן חושב זה שהוא הולך לעצור את אבו-מאזן. הדרך שלו לעצור את אבו-מאזן זה ע"י הפעלת מדינת ישראל. הבעיה של החמאס היום היא שמצרים נרתמה במלוא כוחה להכניס את אבו-מאזן לרצועת עזה. אם לדייק – גם החמאס מפוצל: המטרה של משעל היא שאבו-מאזן לא יעשה בעזה את מה שהוא עשה בג'נין ורמאללה. מה הוא עשה בג'נין ורמאללה? שינה את המהלך של התנועה הלאומית הפלסטינית ממהלך של חברה שחותרת לקיום חברתי של חברת מצוקה, עם מחנות פליטים, עם משפחות שליטה וכו', לחברה שמתקדמת לתהליך של הסדר יציב עם מדינת ישראל ולתהליכי פיתוח בשיתוף פעולה עם האמריקאים.

אבו-מאזן והמו"מ עם ישראל

- לפני שבוע אהוד אולמרט שחרר לקראת הבחירות מסמך שהוא מעניין ביותר לעניין שלנו – המסמך מראה שהתנהל מו"מ מתקדם בין ציפי לבני, אהוד אולמרט ואהוד ברק לבין אבו-מאזן על הסכם, שהוא בעצם ברק-קלינטון משנת 2000, שכולל:
- **שתי מדינות לשני עמים**, על הקו הירוק עם תיקוני גבול: ישראל מקבלת 5%, שזה עוטף ירושלים עם האזורים של אריאל, עמנואל וגוש עציון; הפלסטינים מקבלים שטחים מקבילים בין האזור של דרום הר חברון לערד, וקשר בין עזה לחברון באמצעות כביש עילי או כביש מנהרות.
  - **ירושלים מתחלקת לפי השכונות**. האזורים הקדושים יהיו בפיקוח בינלאומי.
  - **הפלסטינים מוותרים על זכות השיבה** ומתחייבים לקלוט את כל פליטי 48 בשטחה של מדינת פלסטין.

זה היה כתוב בידיעות אחרונות ביום חמישי שעבר (29.1.09) וזה כבר השתבץ לתוך תשדירי הבחירות. כשאולמרט פרסם מסמך כזה הוא לא רק סימן איפה הוא וברק עומדים, הוא גם סימן – זה הדבר הכי חשוב – איפה עומד אבו-מאזן. אבו-מאזן היום בצד הפלסטיני הוא האלטרנטיבה הגדולה לקו ערפאת-משעל. אבו-מאזן לא גומר כל נאום במשפט ש"מיליון שאהידים על ירושלים", אלא במשפט שהפיגועים נגד ישראל הם החורבן של התנועה הלאומית הפלסטינית. אנחנו צריכים ללמוד לקרוא את מה שהוא אומר. ההסכם הזה, שנעצר בגלל מערכת הבחירות עכשיו, הוא לא רק ביטוי למאבק הפנימי בתוך הצמרת הישראלית, אלא הוא ביטוי לעוצמת המאבק הפנימי בתוך התנועה הלאומית הפלסטינית.

מה זאת אומרת "לאבו מאזן אין כוח"? אני מזכיר לכם שבמשך חודש של לחימה בעזה המקום הכי שקט בין הירדן לים היה ג'נין ורמאללה, יותר שקט מאשר ואדי עארה והגליל התחתון. הבן אדם "הכי חלש" במזה"ת יצר את היציבות הכי רלבנטית במזה"ת. באותו אופן אפשר לראות את ההצלחה של אהוד אולמרט ודן חלוץ במלחמת לבנון השנייה, איך במשך כל המבצע בעזה החיזבאללה לא הרים את הראש שלו, וגם כשכבר נורתה קטיושה החיזבאללה עשה הכל כדי להוכיח שזה לא הוא. ולזה קוראים "הכשולן של מלחמת לבנון השנייה", כדי להפיל את אולמרט ואת דן חלוץ.

המאבק בתוך הצמרת הישראלית

איך להבין את הפוליטיקאים?

יש כאן שני דיונים שונים לגמרי: אחד – על הצמרת הפוליטית. הצמרת הפוליטית כולה יודעת הכל. לכל המנהיגות הפוליטית יש אותה אינטליגנציה, אותו ידע, ואותו מערך קשרים. את אותם הדוחות של המוסד קוראים בכל הצדדים. התגליות המעניינות של המודיעין זה תמיד שכל מה שנחשב סודי ביותר הוא ידוע ביותר לכל הצמרות הפוליטיות. למשל בישראל התברר שהאדם שעמד בראש מערכת הצנזורה של הפרסומים המדעיים של המכון הגרעיני בנס ציונה היה סוכן רוסי. זאת אומרת שעוד לפני שהשרים בישראל ידעו מה מותר ומה אסור להם לדעת, ידעו את זה כבר במוסקבה. זו המשמעות של המושג סודיות. בישראל למשל בשנות ה-50 ובראשית שנות ה-60 בעיתונות הישראלית היה אסור לפרסם מה קורה בדימונה, כשבכל העולם היו צילומי לוויין של דימונה. הצנזורה לא פעלה נגד העולם ונגד האויב, אלא היא פעלה נגד הציבור הישראלי במאבק הפנימי על שאלת דימונה. אני לא מדבר על קודים של רשתות קשר והשאלה כמה מטוסים יושבים בבסיס הזה או ההוא. זה לא העניין שלנו. ברמה הפוליטית אין כזה דבר "לא יודע", "לא מבין". אין שום הבדל מהבחנה הזאת בין משעל, אבו-מאזן, ביבי, ברק, אובמה, אחמדיניג'אד (גם איסמעיל הנייה, למרות שהוא עכשיו בבונקר הוא יודע הכל, וישראל שומרת עליו כי הוא האלטרנטיבה למשעל). לצמרת פוליטית אין את כל הפרמטרים הפסיכולוגיים שאנחנו מייחסים לחבר'ה שלנו. אין דבר כזה שמנהיג לא יודע, לא מבין, הוא לא פנאט או פרגמטי, הוא לא מפחד משום מנהיג אחר והוא לא אוהב אף אחד.⁴ מנהיג מתייחס לפוליטיקה כמו אלוף העולם ללוח השח. אף שחמטאי לא אוהב את הטורות שלו ולא שונא את החיילים. הוא מבין מה הפונקציה של כל כלי על הלוח, ומבין בכל רגע ורגע מה הוא יכול לעשות כדי לנצח, מה עוצמת הצד השני מבחינת האיום שהוא מפעיל עליו, ולכן מה הטוב ביותר שהוא יכול לחתור אליו: או ניצחון, או תיקו, או גם הפסד בנקודות בצורה כזאת שעדיין לא יוציאו אותו מיכולת התחרות בשלב הבא.

איך להבין את הציבור?

הציבור הרחב זה עניין אחר לגמרי. לכן אתם רואים שהציבור הרחב מתנהג לפי מה שרלבנטי לחברה שאליה אנחנו מתייחסים. שם יש רגשות, פחדים, טראומות, ציפיות וכו'. לכן הציבור הרחב הוא כולו רגש, ההנהגה היא כולה רציונליות. אפלטון תיאר את זה יוצא מן הכלל כשהוא תיאר מה ההבדל בין ההנהגה לבין הציבור: ההנהגה היא מלך-פילוסוף⁵, שם עובדת רק הרציונליות. הציבור עובד לפי

⁴ זיגמונד פרויד כתב: "עוד היום זקוקים יחיד ההמון לאשליה כי המנהיג אוהב את כולם אהבה שווה וצודקת; אבל המנהיג גופו אינו צריך כלל לאהוב איש – הוא צריך להיות ממין האדונים, נרקיסטיסטי במוחלט, אבל בטוח בעצמו ובלתי תלוי." (פסיכולוגיה של ההמון ואנליזה של האני)

⁵ בספרו "המדינה", כתבי אפלטון, כרך ב'.

האלמנטים הרגשיים שרלבנטיים לכל תרבות. לכן כאשר הנהגה פועלת מול הנהגה היא פועלת באופן רציונלי לחלוטין, אבל כאשר הנהגה עובדת מול הציבור שלה, היא עובדת באופן אמוציונלי לחלוטין. אין שום קשר בין שיחה של אהוד ברק, ביבי נתניהו ואבו-מאזן, לבין האופן שבו כל אחד מהם לציבור שלו, כי שהוא פונה לציבור תפקידו לגייס את הציבור לטובתו.

בין הפוליטיקאים

וכשהמנהיג מדבר מנהיגים שם הוא יודע בדיוק מי הם השותפים שלו ומי הם האויבים שלו והוא כל הזמן עוסק בהערכות מה כוחו מול אויביו ומה כוח אויביו מולו. כשרבין מכניס את פרס בתור שר בטחון זה לא בגלל שיש ביניהם השלמה ופיוס, זה שטויות. זה בגלל שהוא מבין מה הנזק שיכול לגרום פרס בחוץ בפילוג מפלגת העבודה, מול יכולת ההכשלה שלו מבפנים כשהוא ביחסים מסוימים איתו בתוך הממשלה. אין כאן עניין של "כן מבין", "לא מבין", "מפחד", "שולם", "ברוגז". את כל הדברים האלה תוציאו מהקטגוריות כשאתם חושבים פוליטיקה. הוא מבין טוב מאוד עם מי יש לו עסק כל הזמן. איך הוא לומד את זה? זה לוקח עשרות שנים של כניסה לתוך התחום הפוליטי. אף פעם אל תגידו "הוא לא הבין". אם אתם רוצים לתאר את העניין אתם צריכים להבין דבר אחד: הוא ידע מה האלטרנטיבה⁶, וגם כשהוא בלע צפרדע הוא הבין שעדיף להפסיד בנקודות, מאשר לחטוף נוק-אאוט בקטע מסוים של התהלך. למה הוא לקח אותו כשר בטחון כשהוא פעל נגדו? מכיוון שאם הוא היה משאיר אותו בחוץ, יכולת הנזק שלו היתה יותר גדולה, כי בחוץ הוא היה יכול לפרק לו את המפלגה, בפנים הוא רק נאבק איתו בתוך הממשלה.

אהוד ברק

אהוד ברק הוא המנהיג היום של מחנה המודרניזציה בתנועה הציונית. לכן מתנהל נגדו מאבק. (ש: כל פעולה אגרסיבית של ברק נגד החמאס מחזקת מבחינה אמוציונאלית את רצון הציבור להצביע לימין, כי הוא כביכול אלטרנטיבה חזקה לחמאס). ת: זה נכון, אבל השיקול ברק הוא כזה: הבעיה הפסיכולוגית של הציבור מול יכולתו של אבו-מאזן להוביל סוף סוף את התנועה הלאומית הפלסטינית במסלול אלטרנטיבי למה שהמופתי וערפאת קיבעו אותה בשמונים השנים האחרונות. מה הנזק שהפסיכולוגיה הישראלית תגרום מול האובדן של נפילת אבו-מאזן ודחיקת התנועה הלאומית הפלסטינית לידי משעל. לכן השיקול של ברק בכל רגע ורגע – כמו של כל שחקן שח – זה רק: מה האלטרנטיבות העומדות בכל רגע נתון. שלא תחשבו שאתם יכולים ללמד מדינאי על פוליטיקה מה שהוא לא יודע. אתם יכולים רק ללמוד ממנו מה שאתם לא יודעים. אל תשכחו מי כאן בעל המקצוע. התפקיד של היסטוריון זה ללמוד מהמדינאי את עצמת המאבק ואת האלטרנטיבות שבפניהן הוא עמד. לא ללמד את המדינאי מבחוץ כאילו שאתה יודע משהו שהוא לא יודע. הוא יושב על דוחות המוסד והסי.איי. והוא נפגש כל יום אבו-מאזן והוא מדבר עכשיו עם אובמה. (ש: אבל הוא לא שחקן שח כל כך טוב...) ת: אם הוא הגיע לשם, תוך כדי שנעשה נגדו מאבק כל כך קשה כדי להפיל אותו, כולל בתוך מפלגת העבודה לגייס כספים ממערב אירופה של הרוטשילדים, כדי להפיל אותו מבפנים בתקופת ההתמודדות שלו נגד שרון – תלמד שעצמת המאבק נגדו מעידה על עצמת היכולת שלו, ולכן כמה יריביו פוחדים ממנו. כשמפילים מדינאי אתה לא צריך להבין שהוא טמבל, אלא איזה עצמת לחימה מתנהלת נגדו. מה זה מאבק פוליטי? כשמנהיג, כשכוח מסוים מהווה איום בתוך המערכת נלחמים נגדו. אפשר להלחם נגדו ע"י הפלת ממשלה, כמו שרבין כתב על פרס "חתרן בלתי נלאה", אפשר להלחם נגדו ע"י גיוס כספים מאירופה כדי לפתוח מטה נגד אהוד ברק בתוך מפלגת העבודה אחרי שהוא נבחר כנציגה הדמוקרטית בהתמודדות מול שרון, ואז לקרוא לזה "כשלון". זה נעשה ע"י אדרי ופרס, שהעדיפו את שרון עם מפלת אהוד ברק, על פני אהוד ברק כמנהיג מפלגת העבודה. כולם מאוימים: ביבי מאוים ע"י סילבן שלום ודן מרידור, ואהוד ברק מאוים ע"י באופן קבוע ע"י אסכולת פרס בתוך מפלגת העבודה, לבני מאוימת ע"י מופז. כולם בתוך מערכת של מאבק רצוף. בתוך המערכת הזאת מה שמעניין אותו זה לא טקטיקת המאבק, אלא קודם כל הבנת המגמות האסטרטגיות – לאן חותר מחנה הפיתוח והמודרניזציה, ולאן חותר המחנה שרוצה לשמר את אופייה הפיאודלי של התנועה הערבית, ואת אופיו הקולוניאלי של המזה"ת.

ברק, נתניהו והמו"מ עם אבו-מאזן

(ש: נניח שאולמרט לבני וברק היו חותמים על ההסכם עם אבו-מאזן, מה הערך שלו אם הערך הרגשי של כל פיגוע של החמאס כ"כ גדול ויכול להפיל אותו). ת: הם אומרים כך: הדבר בחשוב ביותר כרגע הוא, שבתוך התנועה הלאומית הפלסטינית יתגבר כוחו של אבו-מאזן, כי הוא הסיכוי הרציני ביותר שנוצר לתנועה הלאומית הפלסטינית ב-80 השנים האחרונות, אחרי שהיא היתה תקופה ארוכה בשלטון האסכולה של המופתי חאג' אמין אל-חוסייני ולא הצליחה להתגבר עליו גם דרך המלחמה הנשיבית של שנות ה-30. אח"כ האסכולה של חאג' אמין אל-חוסייני המשיכה באסכולת יאסר ערפאת. התפיסה שלהם היתה לקבוע את התנועה הלאומית הפלסטינית כחברת סכסוך מתמשך מול התנועה הציונית, במציאות של חברת מצוקה שנשלטת ע"י הדפוסים דמויי הפיאודליזם של החברה הפלסטינית מבית. לכן הדבר הכי חשוב עכשיו זה לחזק את אבו-מאזן. מה שישנה לפי דעתם את הפסיכולוגיה של הציבור הישראלי, זה שתיווצר בפעם הראשונה מציאות בצד הפלסטיני, שבה תתגבש מנהיגות שתיוצג מול הציונות פלסטיני – לא עם סכין בין השיניים, אלא עם לפטופ. לכן הדבר הכי חשוב עכשיו זה לאפשר לאבו-מאזן לאמן את הגדודים שלו בירדן בכסף אמריקאי, להחזיר אותם חמושים לגדה המערבית, להשתלט על ג'נין, שכם ורמאללה, וליצור מצב שבו כשאומרים לציונים 'פלסטיני', הם לא רואים מול העיניים רעול פנים עם אר-פי-ג'י, אלא מהנדס תוכנה שבונה מחדש מחנה פליטים בדמות שכונת בנה ביתך. זה כל כך חשוב שזה שווה הכל. מכיוון שהצד השני יודע שזה כ"כ חשוב יעשה הכל כדי שזה לא יקרה. לכן ההבדל העמוק היום בין אהוד ברק לביבי נתניהו הוא בשאלה אם בונים את אבו מאזן או מחסלים אותו. על זה היום מתנהל היום המאבק הציוני החשוב ביותר. העניין הציוני זה לא אם ייפול עוד קסאם בשדרות או באשקלון,

⁶ "קנדי נזכר שכשהיה בבית ספר הוא התבקש פעם לערוך רשימה של נשיאים 'גדולים' טובים ורעים... 'איך אפשר לעזאזל לומר זאת? רק הנשיא עצמו יכול לדעת מה הם האינטרסים האמיתיים שלו ומה הן האלטרנטיבות העומדות בפניו למימוש האינטרסים הללו. אם אינך יודע את אלה – כיצד ביכולתך לשפוט את ביצועיו?" (Martin R. G. / A Hero for One Time)

אלא האם בגדה המערבית תיווצר חברה פלסטינית שחותרת להסדר ומשקפת לציבור הישראלי שאפשר לבנות "תכנית מארשל"⁷ גם במזה"ת ולא רק רצף של מבצעי תגמול.

למה הדבר הזה כ"כ חשוב? מנקודת הראות של הצמרת הפוליטית – שתמיד מבינה יותר טוב מאיתנו – זה הכי חשוב היום גם לאהוד ברק וגם לביבי. המטרה העיקרית של ביבי – דרך האיש שלו יובל שטייניץ – זה להסביר שאין הבדל אמיתי בין החמאס לבין אבו מאזן, כי אבו מאזן הוא "חלש", "לא נבחר", "לא מייצג", "לא שווה כלום", ו"לא יכול להעביר את הסחורה". זה כמו שתיל קטן בעצץ – אחד דואג כל הזמן להגן עליו מהרוח ולהשקות אותו, והשני אומר "עוזב, זה לא שווה כלום, אין לו כוח, הנה תראה איך ב'טיו' אחד אני מעיף אותו" והוא מעיף אותו. ברגע שמעיפים אותו – עץ כבר לא יצמח ממנו. לכן כל הפסיכולוגיה הציונית לא רלבנטית מול מגמת אבו מאזן בתנועה הלאומית הפלסטינית. מי השותף הבכיר ביותר לתהליך הזה היום? שני גורמי הפיתוח החזקים ביותר במזה"ת: מצרים של מובארק וסעודיה, וארה"ב של קונדוליסה רייס והיום של הילרי קלינטון-אובאמה. אפשר להגיד שכולם לא מבינים, ואנחנו נסביר להם על המזה"ת, או להגיד, עם קצת צניעות, בוא נלמד מהם מהי נקודת הארכימדס של התהליך. נקודת הארכימדס זה לא קסאם על אשקלון, אלא אבו מאזן בג'נין.

ליברמן, ביבי, ברק וציפי לבני

(ש: מה יקרה אם ליברמן-ביבי בשלטון) ת: ליברמן לא ברור, הוא מתייחס לשנאת הערבים בדיוק כמו שהרבה מתייחסים לדת. אני רוצה להזכיר לכם שאחרי ועדת וינוגרד, כאשר המאבק הגדול היה האם מפילים את אולמרט ומעלים את ביבי לשלטון לפני שנתיים, מי שהציל את אולמרט והצטרף לקואליציה, שהיתה לפני פירוק היה אביגדור ליברמן, עד שאהוד ברק החליף את עמיר פרץ ונכנס לקואליציה ואז ליברמן חזר לאופוזיציה והמשיך לצעוק "ערבים, ערבים". כלומר, אין ויכוח לגבי זה שליברמן מבחינת תפיסתו הוא איש כהנא ומקביל לכתומים, ז"א מייצג את הפשיזם הציוני, אבל בפוליטיקה השאלה זה לא במה אתה מאמין, אלא מה הקו הפוליטי שאתה מייצג ולכן בכלל לא בטוח שליברמן, אם וכאשר זה יעמוד על הפרק ילך עם ביבי או ילך לקואליציה חלופית. הדבר החשוב ביותר כמובן הוא מה יהיה הכוח המשותף של אהוד ברק וציפי לבני, ואם אהוד ברק יהיה מספיק חזק ללכת לכרית קואליציונית עם ציפי לבני, אם הם יהיו מספיק חזקים גם לרסן את שאול מופז וללכת בהמשך המדיניות שנעצרה עכשיו עם המסמך שאולמרט הוציא. כל המאבק הזה הוא פתוח.

אבו מאזן הוא הדבר החשוב ביותר במערכת במעגל הקרוב הדבר השני זה הגרעין האיראני, וההבדל בין אהוד ברק לביבי נתינהו בשאלת הגרעין. גם פה יש ויכוח מאוד משמעותי, נדבר על זה בהמשך. כל השאר זה נזקים מצטברים בהם נצטרף לטפל בהמשך. כמו ששלטון בגין יצר מצב שבו יש 200 אלף מתנחלים בגדה, עכשיו נצטרף להוציא 60 אלף במלחמת אזרחים ועל האחרים נצטרך לעשות ויתורים טריטוריאליים ולהעביר לפלסטינים שטחים במדבר יהודה ובדרום החברון – זה המחיר של מדיניות בגין. אהוד אולמרט פרסם את זה ביום חמישי, כדי שעכשיו לפני הבחירות במקום להפעיל את הלב אתם תקראו חומר. אני מציע במקום ללב להתייחס לשני אברים אחרים – לעיניים ולשתי האונות הקדמיות במוח. הוא אמר בעצם שאבו מאזן מוכן לוותר על זכות השיבה לטובת תכנית ברק-קלינטון משנת 2000, אותה תכנית שעליה ערפאת יצא למלחמת 2000-2005. אולמרט מוציא את האינפורמציה הזאת כי הוא חושב שהיא קריטית כדי להבין באיזו נקודה עומד היום המו"מ הישראלי פלסטיני ומה מידת הנזק של עצירתו עם ביבי ושטייניץ את מה שלבני וברק הסכימו לחתום עם אבו מאזן, ואני מדגיש – אבו מאזן הסכים לחתום עם ברק ולבני. בניגוד לערפאת – שאמר "מקמים מדינה אבל לא מוותרים על זכות השיבה", והמדינה תהיה בסיס להמשך הקונפליקט עם התנועה הציונית, אבו מאזן מבכים לויתור על זכות השיבה, כלומר – גמר כססוך והתחלת השיקום של החברה הפלסטינית באמצעות כספים אמריקאיים ואירופיים.

הפער בין הדימוי הציבורי לעמדה הפוליטית

זה גם מסביר למה נעשה מאבק כ"כ גדול כדי לעצור את אולמרט – כדי לעצור את ההסכם הזה ולתת לביבי את האפשרות לחסל אותו, יחד עם חיסול אבו מאזן. לא בגלל כרמיה ולא בגלל ראשון טורס, כל זה שטויות כמו שזה לא משנה אם ברק גר בקומה ה-40 באקירוב או לביבי יש וילה של 5 דונם בקיסריה. בן אדם יכול להיות בצריף, לאכול לחם מאתמול ולהיות פשיסט, ובן אדם יכול להיות בוילה של 200 מ"ר על הגג של הירח ולהיות סוציאל-דמוקרט. אין לזה שום קשר. כמו שזה לא שייך אם הוא הומוסקסואל, אם הוא שמן, אם יש לו בלורית או יש לו קרחת. מה הקשר – אתם בוחרים פה דייט או אתם בוחרים ראש ממשלה? כמו שהיו פשיסטים שגרים בצריף, היו סוציאל-דמוקרטים מולטי-מיליונרים. הבן-אדם שקידם הכי הרבה את זכויות הכושים בארה"ב היה לבן, ממשפחה מולטי-מיליונרית עם אבא עברייני. קראו לא ג'ון פיצג'רלד קנדי. לכן חיסלו אותו וחיסלו את אח שלו, ואת מרטין לותר קינג. כך שלא צריך להיות שחור בשביל לקדם זכויות של כושים ולא צריך להיות עני בשביל להיות סוציאליסט.

זה כמו השאלה "מה זה גלובליזציה?" האם זה אומר שלפועל פיליפיני רמת חיים של פועל גרמני אחרי 100 שנות סוציאליזם, או שפועל גרמני יחזור לרמת חיים של פועל פיליפיני? המילה לא אומרת כלום. השאלה מתחת למילה היא האם משתמשים בעולם השלישי כדי לשבור את הסוציאליזם של העולם המערבי, או משתמשים בעולם המערבי בתור מודל לקידום תנאי החיים של העולם השלישי. אותו דבר כאן – יש היום שתי דוגמאות בתנועה הלאומית הפלסטינית: עזה בהנהגת משעל וג'נין בהנהגת אבו מאזן, בפניהם עומדת הברירה: ביבי רוצה שג'נין תיראה כמו עזה וברק רוצה שעזה תיראה כמו ג'נין. תבחרו, אלו האלטרנטיבות.

הקליד, ערך והוסיף הערות: תום נבון (ג')
ההקלטה באדיבות גלעד הראל (ט')

החלק השני של ההרצאה יובא בבריזה הבאה...

⁷ תכנית השיקום האמריקאית באירופה אחרי מלחה"ע ה-2, במסגרתה הושקעו מיליארדים רבים של דולרים בשיקום ופיתוח מהיר של אירופה וגרמניה בפרט.

ממני תראו וכן תעשו

כתבה שלא פורסמה פרי עטו של יובל זק (וי')

הכתבה הבאה נכתבה עוד בימי ההתנתקות בקיץ 2005, ומעולם לא פורסמה.

היום, כמעט 4 שנים אחרי – ובצל המלחמה בעזה – אני חש צורך לפרסם את הסיפור האישי שלי של ההתנתקות – בעודי צוער בבה"ד 1. וגם כמה מילים על המצב כיום.

א. עם בונה צבא כובש עם

לא הייתה התנתקות. אני זוכר עוד מהקמ"ט (קורס מפקדי טנקים) דיבורים על משהו כזה. עברנו אפילו אל"פ (אימון לפני פינוי) – ארבעה תופסים מפונה – אחד בכל גפה ומרימים אותו באוויר. אסור להרביץ, אסור להפריד אם מתינוק. אז היינו במעגל החמישי – בידוד הרצועה, הרבה לפני מה שנקרא ה"התנתקות" עצמה. בסוף בהגיענו לשעת ה-ש' הפלוגה הופעלה מאוחר מהמתוכנן, ל-2 שעות, בזמן הרגילה שלי. הגעתי מהרגילה לעיר האוהלים המפלצתית ברעים וחיכיתי. בלילה הלכתי לישון ובבוקר יצאתי הביתה. היינו רק פלוגת עתודה. כבר אז היו דיבורים שבה"ד 1 יהיה מעגל ראשון. בהגיעי לבה"ד נרגעתי – לא ראשון – רק שני. ולא רק זה, אלא הפלוגה שלי תהיה פלוגת עתודה גדודית.

לא היו הפתעות. ידענו בדיוק באיזה יום נעלה לרצועה, וכך היה. הגענו לנתיב העשרה – וחיכינו. הגענו לניסנית וחיכינו. עברנו לרפיח-ים וחיכינו. התנתקות? רק ב"מעריב". אני לא יודע על איזה התנתקות אתם מדברים. כל היום ישנו בצל – מדי פעם איזה שיעור. אפילו יצא לי להעביר שיעור על חיל השריון. החום היה לוהט, הלחות מטורפת והרצון רק לשכב בצל ולא לזוז היה חזק אפילו מהצורך למד"ס. חצי ב' – לעיתים אף ללא חולצה כלל היה בנוהל כאילו אין מסגרת צבאית של קורס. ידענו שאי-שם יש אנשים שבטמפרטורות שאנחנו אפילו לא היינו מוכנים לעשות פק"לים או "ספרא וסייפא" ("חפרא וקדחא" בשפתנו) נאלצים להיאבק מאבק קשה פיסית ופסיכולוגית במתנגדי הפינוי. או שזאת רק הנפצה של "מעריב", לא יודע, יכול להיות שגם הכתבה היא רק חלום שאני חולם בשנ"צ שהבאתי בצל, שהופך אפילו את משב הרוח החם לטיפה קריר. בלילה הולכים להתקלח. לא, לא צצה פתאום במדשאה בה התמקמנו מקלחת יש מאין. יוצאים

לחפש בית עם מקלחת ומים חמים זורמים. אגב, לאחר מד"ס קצר שהמפק"צ הצליח לגרום לנו לעשות. לוקחים מגבת, סבון, שמפו, בגדים להחלפה, נייר טואלט, מחליפים נעלי ספורט בכפכפים – ויוצאים לדרך. הולכים ברחוב, נכנסים לבתים הנטושים וההרוסים – שנהרסו על-ידי התושבים עצמם – מגלים את התור של הכוחות השכנים על המקלחת וממשיכים בחיפוש. בחולפנו על מספר שוטרי מג"ב קיבלנו מידע מודיעיני על בית, ממש מעבר לסיבוב, שתי מקלחות – אחת בכל קומה שהדושים בהם טרם נהרסו, המים חמים והכי חשוב – אין תור.

נכנסנו. אכן אין תור. אני עולה במדרגות – חולף על פני הסלון מלא רסיסי הזכוכיות ופונה למקלחת. יש שם אפילו ארונות, כיור ומראה – שידה של ממש, רק שנעקרה מהקיר. האמבטיה מכוסה בוילון ועליו תלויה מגבת. עדיין יש שם סבונים, שמפו, קרמים למיניהם ושאר דברי רחצה שזרוקים ואף שפוכים. האסלה עוד עומדת על תילה – מזל שהבאתי נייר טואלט. ביורדי במדרגות לאחר מקלחת חמה ומצוינת עשיתי סיבוב קצר – בליווי חברי לפלוגה שהתקלח במקלחת למטה – בבית. חלונות שבורים, רסיסי זכוכית בכל מקום, אוכל זרוק במטבח – חלקו אף עדיין בתוך הארון. יינות מוצבים על השולחן, השיש וכמה בארון. על השיש קופסה מלאת תיונים של תה צמחים מהסוג הטוב. חדשים לגמרי – עדיין עטופים כל תיון בנפרד. שניקח? – התלבטנו. כדאי שלא – ענה לנו מצפוננו. לידם ניצבה תבנית – חציה עדיין עם עוגה שטרם נאכלה. נגיעה בעוגה מעלה שהיא לא לגמרי יבשה – לא מאוד ישנה. אפילו החתולים עוד לא השתלטו על האוכל כאן.

הבית היה נראה כאילו עבר עליו פוגרום, כאילו אנחנו בתקופות החשוכות מעברו של העם היהודי במערב רוסיה ואף, חלילה, בסוף שנות השלושים בגרמניה. כך גם כל הרחוב והיישוב נראה – יישוב רפאים. חלונות מנופצים ושברי זכוכית בכל מקום. ליל הבדולח 2005 – רק שהפעם כזה שנעשה על-ידי התושבים עצמם ולא על-ידי רודפים אנטישמים. מכל הבתים מציצים חיילים ושוטרים. כאלו שלנים בבתים הנטושים וכאלו שרק משתמשים בהם לצורך מקלחת ושירותים. וכולם מחויכים.

ואז היכתה בי התחושה. אין התנתקות. צה"ל אינו מפנה התנחלויות. צה"ל לא פינה את יישובי צפון הרצועה, רפיח-ים ושאר המתפנים מרצון. מצד שני הוא אף לא פינה את נווה-דקלים, שירת הים וכפר-דרום. הוא לא פינה אף יישוב. הוא כבש אותם. כי כך בדיוק נראו היישובים לאחר שהתפנו או פונו. ואלו שפונו נראו אף יותר גרוע מאלו שהתפנו. התושבים לא גורשו – הם פונו, הועתקו למגורים חדשים, ואילו בתיהם – הם נכבשו על-ידי מדינת ישראל מידי התושבים – נכבשו ונהרסו.

התנתקות 2005

עברנו את מחסום כיסופים, עם כניסתנו לרצועה נכנסנו לאזור מלחמה. WAR ZONE. בתים הרוסים לצד אוהלים ופחונים ובתי בטון לא מגומר ולא מטווח. דיור צפוף ובתים בודדים, גידולים וחממות,

גדרות חשמליות –
הרבה גדרות חשמליות.
ופילבוקסים –
מוצבים ועמדות שמירה – מגדלי שמירה צצים בכל מקום, באופק, וטנקים,

אימתניים, מפלצתיים, במלוא עוצמתם, עומדים בודדים לצידי הדרך, לעיתים מלווים באכזריות ונגמ'שים, כאילו ממתינים בשלווה מתוחה רק להוראה.

לאט-לאט מגיעים לגוש קטיף עצמו – וגם זה אזור מלחמה. רק מלחמה אחרת – המלחמה של מתנגדי ההתנתקות בתכנית. שערי היישובים עקורים, מטונפים בפליירים וסרטים כתומים, מעוטרים בכתובות "המפקד אני לא יכול", ומשטרה – עשרות נידות משטרה, מאות שוטרים, עשרות אוטובוסים, מאות חיילים וכוחות ותקשורת. המון תקשורת. התנתקות 2005.

ב. על נטע ארלי וההתנתקות

מעולם מאז שהתגייסתי לא הגעתי למקום שלא הכרתי בו משהו או לפחות פגשתי משהו שמכיר משהו.

למחרת היום המשכנו בלא-לעשות-כלום. לקראת הצהריים התקבלה ההוראה – לעלות על ב', עם כובע ושני בקבוקי מים – מופעלים לשירת הים. עתודה – כמובן. במהלך הדרך כבר התברר שנעמוד ליד הש.ג. של היישוב ונמתין שיפעילו אותנו.

החום המהביל והצורך ששניים יישארו לשמור על הצמיגים של האוטובוס פן ינוקרו, וגם העידוד של החפשי"ן שישב לידי גרם לי להתנדב לשמור על האוטובוס.

בסופו של דבר משימתי הייתה לשבת בסופה ולוודא שלא תושחת על-ידי המתנגדים. בהתחלה הצלחתי להישאר ערני, אחרי שעתיים כבר נרדמתי ואז הגיע אלי עיתון. תוך קריאת העיתון נזכרתי שאני רעב ועדיין לא קיבלתי אוכל. השעה הייתה כבר קרוב ל-2 בצהריים. איתרתי את אחד המפק"צים שאמר לי להתקדם לש.ג. של שירת הים ולחבור

לפלוגה לקחת אוכל. הגעתי לש.ג. הבלגאן חגג. אנשים צעקו, אוטובוסים מלאי צבע נכנסו ויצאו כבסרט-נע, ועליהם נשים צורחות מהחלונות; ואוכל אין. פניתי למפק"צ שהפנה אותי למג"בניקים. שאלתי אותם אם יש להם ספייירים (מושג שבהשראת המפק"צים נהפך ל"עומק לוגיסטי"). קיבלתי עוגה וכמה חטיפים ופניתי חזרה לחניון.

הדרך לחניון, אורכה כ-500 מ', עברה בין בתים של פלשתינאים – רעבים. מספר ילדים ביקשו מהצי"פס שבצב" מ"שקית ההפתעות", שני נערים חיפשו בתוך ערימת אשפה לשארית אוכל שהחיילים השאירו, ואני, חייל, על מדם, עם תגיות של צוהר, בגפי, ללא נשק שהושאר ברפיח-ים,

עם האוכל ביד – המשכתי בדרכי – ראשי מופנה קדימה, מוכוון משימה, תוך התעלמות די גסה, ספק הגנתית – בדרכי לחניון. עניתי "שלום" כשנאמרתי – ולא יותר.

מיד כשהגעתי העתקתי את העמדה לאוטובוס. ישנתי, קראתי עיתון ובעיקר התחרפנתי מהחום והתבאסתי מהישארותי בשעמום בחניון בעוד שאר הפלוגה נמצאת בלב העניין – אפילו רק בצפייה. החלטתי לחפש מקלט מהחום, ומצאתי את הפינה – מאחורי האוטובוס, בצילו, יש משב רוח מרענן. לרגע הייתי טרוד מהמחשבה שמא האוטובוס האימתני ידרדר אחורה – אך מיד זנחתי את התפיסה בשריון שבטיחות קודמת לכל והתיישבתי. קראתי "פיוז" של ידיעות. הסודות של רוני סופרסטאר, הסודות של אגם, אוטובוסים, חלקם מלאי צבע, עברו בכביש, עמוסים לעייפה במפונים – חלקם סוערים וחלקם נראים שלווים, וכל אוטובוס מלווה בניידת משטרה. המשכתי בקריאה שלווה עד שמתנחל הגיח מאחורי. מיד נדרכתי – הגנה על הצמיגים. אך לא זה מה שעניין אותו. על גבו תיק גדול – כזה שיוצאים איתו הביתה אחרי 21 יום בצבא – צפה לכיוון הים. ממש מתחת למדרון החול היו מספר שדות ירוקים שבשוליהם שיחקו ילדים פלשתינאים. בתים עם עצי דקל ביניהם ובאופק, פחות מקילומטר – ממש שם – הים.

ועל פניו היה מבט ספק מוטרד ספק עצוב. מה שבטוח מיואש.

הוא לא רצה לנקב לי את הגלגלים, גם לא לבוא בנאום שובה לבבות על סירוב פקודה. הוא רק רצה להסתכל ולצרוב בליבו תמונה אחרונה ממה שרק לפני כמה רגעים היה מדינת ישראל, רק לפני כמה רגעים היה ביתו שנלקח ממנו.

זה היה ביתו.*

אבל אני המשכתי בקריאת העיתון. משהפסיק לעניין עברתי להסתובב סתם כך מסביב לאוטובוס. עדיין משועמם מחוסר המעש, עדיין נהנה ממשב הרוח, נתקלתי בחייל, שלכתפיו תגיית ירוקות, ולדסקית** ורצועת הנשק שלו סממנים סגולים בולטים. מיד זיהיתי אותו כ'גבעתי בקורס מ"כים'.

- "מאיפה אתה?" - "גדוד שקד, גבעתי" - "איזה מחזור?" - "מרץ 04, אבל עשיתי את המסלול עם אוגוסט 04".

- "עם יגאל ברקן, נטע אראלי, עומרי שיפרוני..." - "כן" - "עשו איתי שנת-שירות"

- "איזה יחידה אתה?" - "שריון" - "קורס קצינים?" - "כן. הם כאן?"

- "לא, הם בביסל"ח 450, ראיתי אותם רק בצום ביום ראשון. אם נטע השמאלני היה כאן הוא היה מבקש להיכנס בהם"

- "לא תגזים... אני סתם עתודה – שומר על הגלגלים של האוטובוס"

- "יש לכם מזל, אותנו כל הזמן מקפיצים. מזלכם שאתם לא בעניין... טוב, שיהיה לך בהצלחה" - "תודה, גם לך".

נפרדנו לשלום.

הלכתי והתיישבתי על מדרגות האוטובוס, מנסה ליהנות משני העולמות – גם האוטובוס וגם משב הרוח שבחוץ, וחשבתי, שבעצם לא צריך לפתוח את "מכינה גוד" כדי לשמוע על נטע אראלי, מספיק לבוא לשירת הים.

* חשוב לציין שזאת תחושה שקיבלתי, למרות שאדם עם תיק כזה לבטח היה מסתנן שהגיע לשהות של כמה ימים על מנת להיאבק בחיילים.
** לפחות הוא טרח לשפצר אותה, בניגוד מוחלט לשריונרים שנוטים, כמוני, שלא לשפצר את הדיסקית כלל.

ג. על ים, ערבים ושאר ירקות

ים, שמש, מרפסת מוצלת בצל בית פרטי – שתי קומות – עדיין מרוהט ברכוש של מתיישביו לשעבר, כיום ישנם בצילו, בחנייה, במרפסת, על הגג החיילים ששומרים על התכולה. הפלשתינאים רק מחכים שנעזוב כדי לבזוז כל מה שנשאר. אסור להיכנס לבית – רק המפק"צ נכנס לצורך הטענת הטלפונים הסלולאריים של האנשים.

קס בבוקר, משתין על החול – השמש בגבי – וממולי הים התיכון – במלוא תפארתו – כחול, צלול, שטוח – לפני הזיהום של עזה, לפני הזיהום של אשדוד, תל-אביב, חיפה, ישראל. מפתה להיכנס אך אסור – הוראת מג"ד. ואתה מרגיש בפסגת העולם – גן-עדן – משתין על החול הצח אל מול הים הכחול הגדול. חס. חוזר לצל. יושב במרפסת על המזרן והשק"ש, צופה ומקשיב לים, משב רוח רענן משלים את התמונה ורק הזבובים, בהמוניהם, מפירים את השלווה. אבל אי אפשר לשבת שם לאורך זמן. כמעט 8:00. צריך לעלות על מדים – הגיע הזמן לשמור.

פטרול לאורך הגדר הפרוצה של כפר-הים – הצמוד לשירת הים, שם מעבירים את השבת – רק מטר מהבתים הבודדים שנמצאים כאן. שמירה רצינית, עם אפוד – לראשונה מאז ההתנתקות – קשר ומחסנית בהכנס. בצד האחד – הבתים המפוארים של המתנחלים שפנו – כאלה שבישראל יעלו מיליוני דולרים – 20 מ' ופחות מהים, ובצד השני בתי הדלות והעוני של תושבי המואסי. ילד מתקרב לפרצה בגדר. "תעל! תעל!" קורא לו בן הזוג שלי. הוא מתקרב. "אתה חושב כמה שאתה מסריח, תיכף תראה כמה שהוא מסריח" הוא אומר לי במבטא הערבי שלו. דרוזי. הוא מתחיל לדבר איתו. הילד, לפי הבנתי, אומר שהצבא טוב, פלשתינאים טוב, כולם טוב, מתנחלים לא טוב. מתנחלים עושים שריפות גדולות. בן הזוג שלי מציע לו מים מבקבוקי מי-עדן סגורים היטב מלאים מים מינרלים הזרוקים – מפוזרים במזבלה לידנו – מחכים ללכת לפח. הילד מסרב. הוא הולך.

כמה דקות אחר-כך הוא חוזר עם עוד ילד. הם רוצים מים. "שניתן להם?" הוא שואל אותי. "מה איכפת לך, גם ככה אתה לא הולך לשתות מזה. "תעל!" הוא אומר לו. לפתע צצים מהשיחים עוד ילדים. "לא! רק הם!". שני הילדים באים ואוספים כמה בקבוקים שהם יכולים בידיהם הקטנות ומסתלקים. החבורה נשארת לשבת 10 מ' מהגדר עוד זמן רב. אבל אל דאגה! כבר ב-9:00 החליפו אותנו, ושבנו לשבת בצל, ברוח הקרירה, עם מנות ארוחת הבוקר המוכנות במיוחד להתנתקות. היום היה שוקו ולא טרופית. חבל. הטרופיות בדרך-כלל קרות. אבל הלחמניות עם ריבה או גבינה – לבחירתך, ועוגת הקינמון (אתמול היה שוקולד) מספיק משביעות.

ים, צל, רוח, אוכל. הסגל אוסר כניסה למים. לקורס החובלים שאיתנו אישרו רחצה. ואני, אני מתחיל להתרגל לסוג הזה של ההתנתקות. ידעתי שהתכנית הזאת טובה ליהודים. רק עיתוני השבת טרם הגיעו.

ד. שיר למעלות

"הדבר היחיד שבטוח הוא ששום דבר לא בטוח" – כך אמר לנו המג"ד ערב היציאה להתנתקות. ואכן, כך היה. ביום שישי, ממש לקראת השבת, נאמר לנו שנספחי הצוות שלי וצוות נוסף נדרשים לגבות את שאר הצוות. בעוד כל הפלוגה יושבה בכפר-ים, הצוות שלי התפצל כך שחלקו הארי נשלח לשמור על חממות של אחד המפונים שנרצח שם לפני מספר שנים, ויתרת הצוות של חמישה אנשים ואני בתוכם נשארו עם יתר הפלוגה. עכשיו הם צריכים עזרה – השמירה שם גדולה על מספר האנשים והוחלט לעבות את הכוח לסד"כ של מחצית הפלוגה.

שומרים על חממות. 20 דונם. מאבטחים ופטרול לאורכם. מדהים מה שמצליחים לגדל על חול ים. בצד האחד כביש עליו נוסעים רכבים צבאיים ואזרחיים, ובצד השני נוף המואסי – צמרות דקלים ירוקות ומרובות, שיחים, נוף ירוק והים. פה ושם מציצים גגות, חלקם מזכירים האנגרים חקלאיים והאחרים לא מספיק עלובים בכדי להרוס את נוף. חו"ל של ממש. ברקע שומעים קולות

שעולים מהכרוז בנווה-דקלים. הוא לא

כבר פונה? טוב, אולי זה מיישוב אחר. הרוח מטורפת. החבר'ה כאן הקימו מאחז של ממש – קרוואן (שכבר היה כאן) וממנו יוצאת צלייה שתלו ושלצילה ישנים במיטות מרופטות שמצאו כאן שבנסיבות אחרות כבר מזמן הייתי זורק לאלטהזעכן. בנינו כאן גם "בריקה" – בור מצופה בניילון שמולא על-ידנו במים. יש גם פינת אוכל. "מעלה עובש" קראנו למקום. מעגל המפנים יידרש

לעבור גם דרך כאן כדי להוציא אותנו – לא נתפנה.

למקום לינתו של הצוות השני הגיע – בהאנגר 100 מ' מאיתנו קראנו "עין עתיד". שלושה ימים היינו פה, אין לנו לאן ללכת! לא נתפנה!

המקום מושלם כמעט כמו "מעלה רבינים" שהוקם בזמנו על הדיונה (שכיום משמשת את הדשא במכונה) ב"רבינשטאדט", נופל ממנו רק בזבובים הטורדניים שמפירים את השלווה. עשרות, מאות ואלפי זבובים – כמעט בכמות כמו שיש בשיזפון. כל מכה הורגת לפחות שניים. וכשאתה הורג את שניהם כל השאר באים ללוויה.

בשישי בערב, ממש לפני כניסת השבת, המג"ד הגיע לשיחה. אפילו המפק"צים עוד לא הגיעו – היינו רק אנחנו והוא. הוא רוצה להודות לנו על העבודה הקשה והסבלנית – למרות שלא עשינו כלום. הוא שמח שבסופו של דבר לא עשינו כלום. בקמ"ט המ"פ שלי נזף בפלוגה שאנחנו

מתעסקים יותר מדי ביציאות. מהיום זה חוקי. המגיד אמר שזה לא נורא ואף חשוב שגם קצינים יתעסקו, ידאגו וישאלו על היציאות שלהם. זה עוזר בבניית הכוח. אגב, בשבוע הבא כנראה נצא. המגיד בן-ניק בצוות שאל אותו מה הוא חושב על המגיד. המגיד היסס, חשב, שקל, בחר מילים בקפידה והוציא תשובה ספק מאולצת ספק אמיתית – מה שבטוח שהיא דיפלומטית משהו. "הם עושים עבודה מצוינת ומעוררת הערכה, פועלים האיפוק וזכאים לכל הכבוד הראוי". למחרת כבר שמענו סיפורים על מגיד. מפילים פלשתינאים למצב 2. לא בוחלים באמצעים כדי לגרום להם לפחד מהם. הם מזלזלים בצבא – הערבים לא מפחדים ממנו וגאים בהרתעה שלהם – כשגיד מגיד עובר כולם מפחדים. הם עושים את הקווים הכי משעמים והופכים אותם למעניינים.

שישי בערב. קבלת שבת. אמנם על ב', אבל אני, שהתחנכתי על ברכי המכינה, בה קבלת שבת היא מאורע חגיגי שלכבודו מקלחים, מתגלחים, מתגלצ'חים, שחור-על-שחור, בגדים חגיגיים (או לפחות ייצוגיים), מודגמים ועם כומתה. היתר, בלי יוצא מן הכלל, הגיעו עם כובע. בקידוש, בעודי שם כומתה שחורה ומדוגמת על ראשי, משוכה לימין ומסודרת, כשסמל החיל בולט בגאוה, לפי מיטב מסורת השריון, יתרת האנשים חבשו כובעים – חלקם כובעי מצחייה עם סמלי יחידות וחלקם כובעי ב' מרופטים. רק הדתיים, כיפה לראשם, נראו מכובדים דיים לאירוע.

קבלת שבת. קידוש, הרמת כוסית לחיי מדינת ישראל ואוכל. בסופו מנסים לשיר שניים-שלושה שירים – זוכרנינה, שיר למעלות ועוד שיר שבת לא מוכר. לא מצליחים. השירה-בציבור, בין אם שירי ארץ-ישראל ובין אם שירי שבת נכשלת. איפה השריון עב הכרס של המכינה? איפה השירה עד שהסטודנטים, אלה שנשארו שבת, צועקים עליך ולאחר מכן שטיפת כלים עד 4 בבוקר? ביוצאי מסעודת השבת נתקפתי געגועים עזים למכינה. געגועים עזים לשבת. געגועים עזים לקבלת השבת, לאווירת השבת ולסעודת השבת, שלא משנה כמה האוכל במהלך השבוע היה גרוע, האוכל בשבת היה ידוע תמיד באיכותו. אפילו למאכלים המרוקאיים של שירן רינג*, שהיו מלכלכים את הכלים והסירים עד כדי ייאוש, היו חסרים לי.

שבת אחת הייתה מסוף המכינה. שבת מחזור אחת בשנה שעברה מאז סיימנו. ועליי לציין שבה הרגשתי די מנותק. קשה להתחבר לאחר שאתה מנותק במשך שנה שלמה – ללא כל קשר רציף. אני לא מדבר עם קשר על בודדים אלא על קשר עם כל המסגרת. כבר לפני זמן רב הגעתי למסקנה שצריך לחדש את "ו' החיבור". בשבת הבנתי טוב מאד למה. בכותבי את שורות אלה, בגעגועי לאווירת המכינה ולאווירת השבת במכינה נזכרתי בבדידות ובניתוק של השבת ההיא ונוכחתי מחדש, על אף שכבר התייאשתי, שיש לחדש את "ו' החיבור". אני מאמין שביום מן הימים, יהיה לי מספיק זמן וכוח להתלבש על זה, להטריד ולנדנד ואצליח אף להוציא גיליון נוסף של "ו' החיבור". לכך, כמובן, אדקק לעזרת המחזור. מתי? בהתחלה הכרזתי על סוף הצמ"פ. אח"כ על סוף הקמ"ט – ניסיון שכשל בשל חוסר היענות. בסוף הקק"ש**.

חם. הצל הופך את משב הרוח לקריר. השבת מתקרבת לסופה והרגליים שלי כבר אדומות וכואבות מרוב מכות שהבאתי לעצמי בכדי לסלק ובראש ובראשונה להרוג את הזבובים הטורדניים. השמש שוקעת מעל המואסי, שוקעת מעל לצמרות הדקלים, שוקעת מעל לים ומעל לגוש, אולי בשבת האחרונה בתולדותיו, כשמחר יתחיל שבוע חדש של פינוי.

---

* אלוהים
** קורס קציני שריון

"הדבר היחיד שבטוח הוא ששום דבר לא בטוח". שום דבר גם לא צפוי ולא ניתן לחיזוי. בעירבון מוגבל, כמובן, כי צפיתי שלא ניקח כל חלק בפינוי, צפינו גם שבכל פעם שהסמג"ד מגיע ל"מעלה עובש" – מצטרפת עוד עמדת שמירה.

כך גם היום. יום ראשון, "מעלה עובש" ו"עין עתיד". בעל המקום שהיה אמור להגיע רק ביום שני, הקדים ביום אחד והגיע לפנות את המקום. כל הגדוד נרתם למשימה. בהתחלה רק אנחנו, אבל אחר-כך הגיע תגבור של שאר הפלוגה ושאר הפלוגות. משימתנו – פירוק החממות. עבודה של תאילנדים. לא רק העבודה ונסיבותיה – בעל המקום השיג אותנו ככוח שמירה ועבודה זול (חינם, למעשה) ונגיש – בעזרת קומבינה עם הסמג"ד. (לפחות כך חשבנו אז – בשיחה עם המ"פ הבנו שמג"ד והסמג"ד הציעו אותנו ובעל המקום תחילה בכלל סירב) – לא רק אלה עיצבו אותנו, אלא גם היחס של בעל המקום, שבעוד שכולנו עובדים הוא יושב באוטו, במזגן, ולא עושה כלום, וכשהוא עשה משהו – היחס וההערות כפוינות הטובה שללח עלינו – הטריפו אותנו. היינו מתוסכלים, הרגשנו מנוצלים, מחורבנים, תאילנדים בניגוד לרצוננו. אפילו התאילנדים קיבלו יותר משכורת.

באוטובוס בחזרה למחנה – כפר הים – תכננתי לכתוב על היום הזה. כבר בחרתי משפטים מפוצצים – "למעלה עובש כבר לא נעלה ולעין עתיד כבר אין עתיד". אך כאמור, שום דבר לא צפוי. לא עברה חצי שעה מאז הגענו למחנה, ואחד הצוערים אמר לנו ללכת עם הנשק עלינו. הדייר לשעבר של הבית בו לנו, שהגיע לפנות את רכשו, לקח נשק של אחד החיילים ומסרב להחזירו. מיד הגיעו הקצינים, המ"פ, המג"ד ועוד "כוחות מיוחדים". תוך זמן קצר הוחזר הנשק. על האירוע כאירוע "רציני" למדנו לראשונה מהתקשורת – הורים ששמעו על כך מהחדשות מיהרו לצלצל. באינטרנט בפלאפון למדתי בהתחלה ששני תושבים מתבצרים עם שני נשקים. אחרי 20 דקות זה כבר היה "שני תושבים מתבצרים עם שני בלוני גז". אח"כ זה כבר לא הופיע. אז נכון – הוא התבצר עם שני בלוני גז. הם עמדו בכניסה למרפסת וחיכו. בעל הבית, ש"התבצר" עם הבלונים, בכלל ישב במרפסת עם צוות המו"מ על סיגרים וכוס קפה. בזמן הזה אני כבר יכולתי לקחת את הבלונים, על כל משקלם, ולרוץ איתם ריצת אפוד. כשהוא לקח את הנשק הוא לא עשה שום פעולה מסוכנת – לא הכניס מחסנית ולא דרך. גם לא איים. רק הניח את הנשק לידו על הספה. הוא גם לא החזיק פגיון ומצית – ממתין לפוצץ את הבלונים. ישב במרפסת על כוס קפה וסיגריה עם צוות המו"מ. כל דרישתו הייתה מכולה. היא הובטחה כבר מזמן. נאמר לו ע"י מנהלת סל"ע שיקבלה היום אך בגלל ביורוקרטיה היא לא הגיעה. מהבוקר הוא מחכה לה – החיילים שנשארו לשמור אף עזרו לו לארוז את הציוד – בסוף היום כבר היה עצבני והמחנה הצבאי שהקמנו לו בחצר הבית הוציא אותו מדעתו.

אבל התקשורת ניפחה. בלילה הוספנו עוד עמדה בכניסה לחניה – לא כדי למנוע פח"ע או ביזה, אלא כדי למנוע מכתבים להיכנס ולהפריע.

כך פעלה התקשורת לאורך כל ההתנתקות. ניפחה. כבר לא הייתי מסוגל לקרוא עיתון, כל אירוע קצת צהוב של אדם המפנה את חברו משכבר הימים, אח המפנה את אחיו, אב המפנה את בנו או אפילו החתול המפנה את הכלב מהמלונה* מסוקר, ובכל אחד מהמקרים מפקד הפינוי,

* לא באמת היה פינוי כזה.

המפונה, הכתב, הצלם, נהג האוטובוס, החיילים הרציניים והמסוקסים, כלב הרוטוילר הקשוח מהפניו הקודם ואפילו מוכר השק"ם שהיה לו קצת לחלוחית בעין מגרגיר אבק שנכנס לו – בכו. בהתחלה זה ריגש. פתחתי עמוד 1, 2, 3 – הבנתי. בעמוד האחרון של העיתון השלישי ביום הרביעי כבר נגעלתי. הרגשתי כמו בסרט אמריקאי שבסופו כולם – ההפקה, הקסט, הסדרן, טכנאי השידור ואפילו מוכר הפופקורן שמעולם לא ראה את הסרט – בוכים. יפה כתב יוסי שריד ב"הארץ" של יום שישי שכולם רואים את המציאות חוץ מהתקשורת. את העמדה נגד הכתבים הורדנו כבר בחצות. על האירוע, אגב, כבר למחרת בידיעות, כבר לא מצאתי מילה. הצעדים המשמעותיים של הצוער שנגב לו הנשק (שבמקרים אחרים מהווה עילה להדחה), אגב, נחתמו בהגשת תחקיר בטיחות.

ו. "ממני תראו וכן תעשו"

אין ספק שהנהנים הגדולים מההתנתקות הם לא הפלשתינאים שקיבלו את אדמותיהם, אלא נהגי האוטובוס. באמת. מעבר לפן הכלכלי – שבועיים שלמים של נהג צמוד כולל שבת. והיו ימים שהם באמת טחנו – הקפצו אותנו מפה לשם ומשם לפה, אבל בכלליות, הם עשו הכי הרבה שכונה. מהר מאוד, כבר ביום הראשון, התחלפו בגדי התאגיד הייצוגיים – חולצה כחולה, מכנס שחור ונעליים – בבגדי החוף הייצוגיים – גופייה, בוקסר וכפכפים. זה בנסיעות. בין הנסיעות אפשר היה לוותר על כפכפים וגופייה. בים, כשעל כולנו נאסר להיכנס, הם וויתרו אף על הבוקסר. כשקיבלנו חבילות שי – שקיות עם חטיפים לכל שניים-שלושה אנשים, הם הסתובבו בין הפלוגות ולקחו מכל אחת שקית. שיהיה. גם האוטובוסים עצמם נראו בהתאם. ומנגד עומדת אוכלוסייה שונה לגמרי מהנהגים. היא יכולה להיות חלק מהם, היא חלק מכולנו, נמצאת בתוכנו בכל מסגרות החיים, ובכל זאת שונה כל-כך מאיתנו. שונה מאיתנו כי היא האוכלוסייה שהשאירה מאחור בית עם תנאים נוחים, עבודה לחלקם, לימודים לאחרים, חלקם השאירו משפחה מאחור וחלקם לקחו אותה איתם ובאו לחזק ולעזור למפונים. הם בעיקר באו להתעמת.

כואב לי על התושבים שנעקרים מבתיים, אפילו על אלו שסירבו להתפנות עד לתאריך היעד ושהו בצורה בלתי חוקית – בין אם התפנו בשקט ובין אם בהתנגדות כזאת או אחרת. באמת כואב. אך על אותם האנשים, המסתננים, שבאו שבוע, שבועיים ואף חודשיים לפני ההתנתקות, כאשר משימה אחת עומדת בפניהם – והיא מאבק. אלים יותר, אלים פחות, פאסיבי או

אגרסיבי, פיזי או נפשי – מאבק בכוחות המפונים. לעשות הכל בכדי לעצור את התהליך. בעוד

התושבים דיברו אל לב החיילים מתוך כאבם – כאשר החיילים והשוטרים, המפנים, הם הכתובת המיידית לשטוח בהם את תסכולם ומר כאבם, אותם מסתננים שמו לעצמם את החיילים והשוטרים כמטרה. בין אם מטרה לאלימות אצל הקיצוניים, ובין אם מטרה למניפולציות רגשיות. והעדויות רבות. ישנם עדויות על בנות שבכו בפני חיילים ובצד נשמעו אומרות האחת לשנייה כי הכי עובד וצריך להמשיך בו, ובין אם עדויות של אנשים מהפלוגה שנתקלו בכך בפינוי של שירת הים. על המתנחלת, כביכול, לא יודע, שבמשך דקה שלמה דיברה אל לב צוער ובאמת כמעט וגרמה לו לבכות, ואז פנה לצוער שלצידו וסיננה לעברו "גוש טמטום נייד". ולאחר "אפסון שדיים". ואותו הצוער, שבעוד רגע היה נשבר על הרצפה ממרר בבכי, נשבר על הרצפה נשפך מצחוק. בייחוד בגלל שבלי כוונה היא קלעה בתיאור "גוש טמטום נייד" לדימוי של אותו הצוער. מהיום זה כינויו.

הפלוגה יודעת לספר גם על אישה שאינה דוברת עברית שביקשה להיכנס לים והם מנעו זאת ממנה, וכשהגיעו מג"בניקיות לפנותה מהאזור הם אמרו לה להפסיק לשחק את עצמה כי בבוקר היא דיברה איתם בש.ג. בעברית. ועל אחרת שצעקה שכל החופש הגדול היא כאן, ועכשיו מה היא תעשה?

ואני יכול להמשיך מכאן ועד מחר. אותם האנשים התריעו לפני ההתנתקות בפני צלקת נפשית שתישאר לחיילים לכל חייהם, באו למעשה לדאוג בעצמם ובמו ידיהם שצלקת זו תגרם. מאהל גדול ומפותח הוקם לצורך העניין בשירת הים. הוקמו גם מקלחות שירותים ואף מטבח. זה היה מפעל, שמטרתו מעבר למניעת הפינוי – פגיעה נפשית בחיילים. והם הצד המכוער בהתנתקות. לא המפונים, לא המפנים ולא התכנית. אלא הם. וכשהתושבים המסכנים, אלה שנעקרו מבתיהם ומאדמתם יעלו אל האוטובוסים שייקחו אותם אל הלא-נודע, יעלו גם המסתננים אל האוטובוסים, לאחר מאבק ממושך וקשה, וייסעו חזרה אל ביתם ברמת-גן, תל-אביב, רעננה.

כבר ביום שני חזרנו לבה"ד, לאחר שהות של פחות מיום ליד כביש הגישה לנצרים – ביום בו היא פונתה. בערב, כאמור, כבר ישנו בבה"ד. למחרת כבר היינו בנווה-דקלים, פיינו והעמסנו את הישיבה שם ועזרנו לאחת המשפחות. כשחזרנו לבה"ד באותו היום התחילו החפירות של אחרי. בדיוק כפי שהיו החפירות של לפני. ביום חמישי הייתה שיחה עם המג"ד. עוד לפני שהתחיל לדבר ולסכם את השבוע וחצי האחרונים כבר ידעתי מה הוא יגיד. כבר אז נמאס לי מהסיכומים, שעוד לא התחילו. כבר אז נמאס לי לשמוע פלאפלים אומרים בדיוק, אבל בדיוק אותו הדבר, בדיוק באותו הניסוח, אבל כל אחד חושב שהמציא את הגלגל. מיואש ומשועמם מדברי המג"ד, שמדבר על הדברים שלמדנו מההתנתקות, על כך שנהיה קצינים יותר טובים עקב החוויה הקשה ("קשה") שעברנו, ועל כך שבעקבותיה אנחנו אנשים מוסריים יותר ולא באמת צריכים סדרת חינוך, מסתכל למעלה לתקרת האולם, מנסה להיאבק בעפעפיים שנעצמים – ושם, על-גבי שלט כתום גדול, מלא צבע ומעורר סלידה, נכתב בגדול "ממני תראו וכן תעשו".*

* אל ה"התנתקות" שבנו לאחר שבוע רק עוד פעם אחת, לנווה דקלים, אחרי שכבר נהרסה, כדי לרכז את הזבל לערימות ולשרוף אותו. מיותר לציין שכל הזבל לא נשרף, והמקום נראה יותר מלוכלך כשעזבנו מכפי שנראה כשהגענו אליו. אבל בגלל ההסכמים צה"ל היה צריך לפחות להראות שהוא עושה משהו.

פברואר 2008 – קו דיווח 16. הבוקר יצאנו ממוצב "יפתח" – כוח גולני על כמה אכזריות ושני טנקים של פלוגת "זאבים" מגדוד 74. זהו – חוצים את הגדר. שני D-9 מובילים תנועה, אחריהם טנק 3 "זמביה" בפיקודי, נגמ"חון מ"פ, שתי אכזריות, וטנק 3 סוגר תנועה. הכיוון – מחסום ארז. מהצד הפלשתיני. הנסיעה – לאורך הגדר. או קיר בגובה כמה מטרים – אם נדייק. המשימה – הרס של אזור התעשייה הישן שמהווה איום על כוחותינו. משך הפעילות – 36-48 שעות. ונוסעים. בקצב ה-D-9 – שזה בממוצע 8-10 קמ"ש. עוד שעה בערך נגיע ליעד. בדרך התותח כל הזמן לכיוון האיום. התותחן סורק לאיום במערכות שלו, אני מסתכל לקרוב ומכוון את הטנק, הנהג נוהג, והטען – הוא סתם מציק. והדרך ארוכה ומשעממת, והרבה אקשן אין. והפלשתינים לא מספיק טיפשים להתקרב כל-כך לגדר ולתקוף כוח של

2 טנקים ו-3 נגמ"שים. אפילו לדגדג אותנו זה לא ידגדג. למרות שצלב מיומן יכול בקלות רבה להוריד אותי – הרי אני נמצא עם הראש בחוץ, מכוון את הטנק, מוודא שהתותחן לא מגרד את הדיונה הקרובה עם התותח – ועושה יותר נזק (לטנק) מתועלת. אבל הסקפטיות חוגגת. פעם אחרונה שהיה אירוע כלפי טנקים באזור הזה הייתה... לא יודע... אפילו בחמ"ל הגדוד לא זוכרים... נגד סיורים כן – אבל נגד טנקים?...

והצוות מקשקש. מדברים על הא ועל דה, ומה אנחנו עושים, ולכן הולכים, וקצת שרים, וקצת יורדים על הנהג הבאר-שבעי ערס צעצוע שיש לנו, ובעיקר מנסים שלא להתייחס לטען שלא סותם לרגע – וכל הזמן מחפש תשומת לב. פעם הוא צוחק עלי, פעם על התותחן, אח"כ מתיישב בנסיעה – פעולה אסורה בהחלט – רק כדי לראות איך אני אגיב. ואז באים התחנונים – "נו יובל (במלעיל), מה איכפת לך, רק כמה דקות, אף אחד לא ידע..." וכשהוא מתחנן זה מדליק את הנהג – שגם קופץ. "נו יובל (גם במלעיל), אני פונה ללב שלך, תן לי לעשן.... רק שכטה קטנה... רק איזה סיגריה...".

ואז חולפים על פני ניסנית. אני זוכר אותה – לא מהביקורים התכופים שלי, ולא מהפעילות היומיומית שקיימנו כאן. אני זוכר אותה מימי ההתנתקות. הרי בלינו כאן איזה לילה, אכלנו את

מנות ההתנתקות
הזכורות כל-כך לטובה,
ובעיקר עשינו כלום.
המתנו. והיום, היום זה
עיי חורבות. ועיי חורבות
– זה מסוכן. לך תדע מה
עשו כאן. לך תדע איזה
מטען רב עוצמה מחכה
לך (בדיוק בשביל זה יש

את ה-D-9). לך תדע איזה צלף או נ"ט מחכה לך מאחורי קיר הרוס – רק כדי לעצור את השיירה, רק כדי לפגוע בטנק המרכבה הישראלי – פאר היצירה הצה"לית.

אז אתה מגביר את דריכות הצוות, משתיק את הטען ונותן לו משימה קטנה – תשגיח. אם אתה מזהה משהו חשוד – רק תגיד. נותן קריאה בקשר ל-33 שיגביר ערנות. והשיירה ממשיכה כשלה. מגיעים לא.ת., ומתמקמים. הנגמ"שים ממקמים עצמם קרוב לציר, אני ו-33 למעלה – קרוב

לניסנית – מתצפתים עם האמצעים שלנו לרחוק. ביום נראה 5 ק"מ, בלילה 3. אני מחלק את גבולות הגזרה – 33 ממוקם מעט מלפני, לכיוון מזרח ודרום-מזרח, ואני לכיוון מערב

ודרום. בגזרה שלי יש את חורבות ניסנית, בריכת מים מפורסמת – שמחוררת כולה מפגזי צה"ל – והשכונה הצפונית ביותר של בית חנוך. והעבודה מתחילה.

יושבים, מתצפתים, נכנסים לשגרה. כוחות ההנדסה מתחילים במלכוד מבני הא.ת. בחומרי נפץ על-מנת להפילם, ואנחנו נכנסים לשגרת מארב – 2-2. שעתיים אני ער יחד עם הנהג – ושעתיים התותחן ער יחד עם הטען. וחוזר חלילה.

פעם בכמה זמן סקרנים מתאספים באזור הבריכה, ותפקידי להרחיק אותם. לא, להרחיק לא אומר לעלות במערכת כריזה למרחק של 1000 מ' ולבקש יפה שיעזבו. להרחיק אומר לבצע ירי מקלעים לאזור. והרי 1000 מ' זה מאוד רחוק – אפילו למקלעים המדויקים שנמצאים בטנק. מה עושים? מנחשים. לומדים את הסטייה, ומבצעים ירי בקרבת הסקרנים. הפקודה אומרת לשמור מרחק של 60 אלפיות – שזה בערך 3 מעלות – מהסקרנים – ולירות לעבר חומת מפגע. אבל מרחק כזה כבר לא יהיה באזור, ובטח שלא לחומת מפגע. אז מקרבים קצת את המקלעים – ומכוונים לבריכה. מכוונים ומקווים שזה לא יעבור אותה בטעות בגובה – יעבור לכיוון השכונות. והסקרנים נעלמים. נעלמים – וחוזרים אחרי כמה דקות. וחוזר חלילה.

אחת לכמה שעות כוח ההנדסה מבצע פיצוץ של המבנים. כולם צריכים להתרחק כק"מ מהזירה. אבל אנחנו הרי בטנק – כלי שמיועד לעמוד בדברים הרבה יותר מזיקים מכמה סלעים שיעופו באוויר. אז סוגרים מדפים, מוציאים מצלמות ומצלמים את הפיצוצים. אילו תמונות יפות... עוד כמה מבנים ואנחנו בחוף. ואכן, אחרי 36 שעות – יצאנו החוצה, בדרכנו למוצב – למקלחת חמה ושינה טובה.

עתה, כשנגמרו העבודות, מה שנשאר זה לקבור את ההריסות – כדי שלא יהיו איום, כמובן. אבל זה יחכה לאחרי השבת.

ואכן, השבת יצאה. ושוב נכנסת שיירת הכלים המשוריינים, מתוגברת בעוד 8 D-9, לטובת קבירת ההריסות. ושוב מתמקמים, הפעם במקומות קצת שונים, אבל גזרות התצפית נשארו שהיו. ושוב אני מתצפת לכיוון בריכת המים, ושוב לכיוון ניסנית, ושוב סקרנים בבריכה, ושוב מסלקים אותם. אך... השגרה...

ואז השגרה נשברת. גשם זלעפות מתחיל לרדת, ואני לא מהסס לרגע – סוגר את המדף ונכנס לטנק היבש והטוב... והפעילות ממשיכה כמה ימים.

ביום האחרון לפעילות שוב נשברת השגרה. לא, זה לא גשם (על אף שבהמשך היום הוא עוד יירד עלינו וימרר את חיינו) – זה עגלה קטנה מובלת בחמור ואדם זקן מנווט אותה. יום שלם עקבנו אחר העגלה – באה והולכת – ותהינו מי זה שם ומה הוא עושה. טוב, צריך איכשהו להעביר את הזמן... אבל הפעם העגלה נמצאת ממש לידינו – צצה מעלינו בחורבות ניסנית. לא, כנראה שהוא לא בא לארוב לנו מלמעלה ולירות כדור בפלג גופי העליון שמתחרדן בשמש המפתיעה שצצה לה בין העננים. הוא בסך הכל בא לחפש מציאות מבין הריסות ההתנחלות לשעבר, אולי לאסוף ברזל אותו ימכור לסינים לקראת האולימפיאדה – משהו להתפרנס ממנו. אני מבקש מהתותחן למדוד את הטווח – אבל אפילו מד הטווח שלנו לא מצליח למדוד, משמע הוא נמצא בטווח של פחות מ-200 מ'. בהחלט איום לטנק ולכל הכוח – גם אם כוונותיו תמימות, זאת אין לדעת. אז יורים. לא עליו חס וחלילה, לידו. לידו, אבל ממש קרוב. אליו. אולי 20 מ' ממנו (וזה כן עומד בהנחיות המקצועיות, אגב). ואותו זקן מבוהל רץ שפוף לעבר העגלה, עולה עליה, ולא מאבד דקה יקרה – פותח בתנועה מהירה רחוק ככל האפשר.

ואז הנהג מתעורר. אותו ערס צעצוע מבאר-שבע, הסמן הימני של הצוות. "מה הוא נוגע בזה? זה של היהודים! למה לא הרגת אותו?!" השאלה הזאת השאירה אותי עם פה פעור וללא תשובה. הרי רק לפני שנתיים וחצי הייתי כאן – הייתי בניסנית – הייתי בהתנתקות, ותמכתי בה בלב שלם. ולמה פינינו את היישובים, אם לא נותנים להם להתקרב אליהם ולהקים שם את בתיהם? אותו זקן פלשתיני בסך הכל רצה לקנות לעצמו לחם ומזון – והוא לא עבר על אף חוק. למעט, כמובן, החוק הבלתי כתוב אך ידוע לכל שלכוח צה"ל לא מתקרבים.

הפעילות נגמרה, יצאנו החוצה, ובילינו עוד 36 שעות בשטח בגשם שוטף עם מנוע שהתקלקל והתראה חמה לחדירה מהגדר. בסוף, המקלחת החמה הייתה טובה מתמיד. זה היה גם השבוע האחרון שלי בעזה. לא נכנסנו עוד פנימה, ובסוף השבוע כבר עלינו לאימון ברמת הגולן, ואני – לתפקיד החדש כסמ"פ בשיזפון.

מילה אחרונה של המלחמה בעזה

מי שלא היה שם, מי שלא חי בשדרות, מי שלא היה באיום מתמיד של קסאמים – ויותר מפחיד – פצמ"רים, לא יכול לבקר את המבצע. נכון, אולי העיתוי – תקופת בחירות – קצת מחשיד. ויכול להיות שעוצמת התגובה הישראלית קצת מוגזמת. אבל אין דבר יותר פשוט מלשבת בבית הקפה בתל-אביב ולבקר את מה שנעשה שם – בלי להיות יום או יומיים ביישובים שנמצאים באיום מתמיד.

בעזה רואים הרבה שיגורים. אתה יושב בטנק, רואה שיגור, ולא עוברות כמה שניות עד שאתה שומע את הדי הצבע האדום משדרות – ואז את הבום. ואתה חסר אונים. השיגור 800 מ' מהטנק

שלך, ואתה יודע שכבר אין שם אף אחד – שזה כנראה הופעל מרחוק, ואתה יודע שאסור לך לירות בלי אישור – והרי אישור כזה לא יינתן לעולם ללא זיהוי החוליה. אבל אתה גם לא יכול לשבת בחיבוק ידיים בידיעה, ובשמיעה, של הנפילה על העיר 1000 מ' מאחוריך – שאת גגות בתיה אתה רואה. אז אתה יורה. משחרר פגז. בניגוד להוראות. שטף כעסים עליך בקשר, אבל אתה יודע שאתה צודק. אתה יודע שחייבים להראות – גם אם אין שם אף אחד – חייבים להראות שלא נסכים לזה. חייבים להגיב במלוא העוצמה – והרי איזה דבר ישתווה לעוצמת הטנק בעת ירי פגז? רק מי שראה טנק יורה בחייו מבין על מה אני מדבר. והתגובות התקשורת לא מאחרות. נכנסים לחדשות באינטרנט בטלפון ורואים "2 קסאמים נורו לעבר שדרות, צה"ל הגיב בירי". ואתה מתמלא גאווה. זה לא "צה"ל". זה אני.

15 שניות. זה כל מה שיש מרגע השמע "צבע אדום" עד לנפילת הרקטה. 15 שניות כדי להיכנס למרחב מוגן. וזה עדיף מפצמ"רים – אז אין התראה כלל. רק "בום".

תאר לך שאתה יוצא לריצה, עומד בתור לסופר או סתם עומד בפקק תנועה. תאר לך שאתה יושב בשירותים או מתקלח – ואז מגיע ההתראה. 15 שניות נותרו לך. 15 שניות לפני הנפילה. ולפעמים אתה מוצא את עצמך בחוסר אונים – עכשיו? כשאני בשירותים? איך אלק? עכשיו? אני תקוע בפקק! לאן אלק?

15 שניות...

ואז "בום".

תחשבו על זה.

יובל זק.

zakyuval@gmail.com

דור לדור יביע אומר: מ"יורים ובוכים" ל "הורגים ובוכים"

החילים שבים הביתה, גם בוגרי המכינה, הילדים שלנו, החברים שלנו, אנחנו. לאנחת הרווחה על השיבה של היקרים לנו בשלום ועל הפגיעה בחמאס מצטרף הכאב על ההרס הבלתי נתפס ועוצמת המוות שזרענו, ושאת פרי המורעל נקצור עוד שנות דור.

זו היתה הצודקת במלחמות

זו היתה הצודקת במלחמות - אמרו בסבר פנים חמור, המנהיגים
זו היתה הצודקת במלחמות- מלמלו בכאב, החילים הפצועים
זו היתה הצודקת במלחמות- חשבו ההורים ובהו במסכים המרצדים
זו היתה הצודקת במלחמות- ובעזה ערמו את גוויות הילדים המתים.

זו היתה הצודקת במלחמות- אמר מפקד האוגדה והשקיף נכחו
זו היתה הצודקת במלחמות- מלמל מפקד החטיבה כשהרהר בביתו
זו היתה הצודקת במלחמות- חשב המפק"צ הצעיר כשדמיין אהובתו
זו היתה הצודקת במלחמות- ובעזה הביט הרופא בגוויות משפחתו.

זו היתה הצודקת במלחמות- אמר חבר הכנסת המדושן
זו היתה הצודקת במלחמות- מלמל הפרשן באולפן
זו היתה הצודקת במלחמות- חשב העיתונאי המנומנם
זו היתה הצודקת במלחמות- ובעזה, החורבות מעלות עשן.